

CHRISTELIKE ONDERWYS

Vakbenaderings vir hoër- en laerskoolonderwysers

Pieter Bisschoff
Rob van der Kooy

CHRISTELIKE ONDERWYS

Vakbenaderings vir hoër- en laerskoolonderwysers

Pieter Bisschoff
Rob van der Kooy

Uitgewery: Koers

Dickensonlaan 1208 B, Waverley, Pretoria, 0186

Eerste uitgawe 2017

Uitleg: Janine Smit Editorial Services

Drukkery: Business Print Centre

Pieter le Roux Bisschoff

061 813 8272 | pieterlbisschoff@gmail.com

Rob van der Kooy

083 300 3714 | rvdkooy1@gmail.com

ISBN 978-0-620-76551-0

CHRISTELIKE ONDERWYS

Vakbenaderings vir hoër- en laerskoolonderwysers

**Hierdie boek is Deel 4 in die reeks oor Christelike onderwys.
Die reeks bestaan uit die volgende titels:**

Die Skriftuurlike begroning van Christelike onderwys

Fokus op die kind vanuit Bybelse perspektief

Bybelse begroning van die rol en taak van die onderwyser

Vakbenadering vir hoër- en laerskoolonderwysers

Die inkleding van die Christelike skool

INHOUDSOPGAWE

INLEIDING	8
<i>Die noodsaaklikheid van hierdie boek</i>	
HOOFSUK 1	10
<i>God se openbaring in elke vakgebied</i>	
HOOFSUK 2	30
<i>Tale</i>	
HOOFSUK 3	46
<i>Wiskunde</i>	
HOOFSUK 4	60
<i>Natuurwetenskappe</i>	
HOOFSUK 5	74
<i>Ekonomiese wetenskappe</i>	
HOOFSUK 6	90
<i>Geskiedenis</i>	
HOOFSUK 7	106
<i>Geografie</i>	
HOOFSUK 8	124
<i>Kuns, drama en musiek</i>	
HOOFSUK 9	140
<i>Tegnologiese wetenskappe</i>	
HOOFSUK 10	154
<i>Lewensoriëntering</i>	
<i>Outeurprofiel</i>	170

INLEIDING

Die noodsaaklikheid van hierdie boek

Christelike onderrig word wêreldwyd onderdruk, ook in Suid-Afrika. En dit terwyl meer as 80% van alle mense in Suider-Afrika aandui dat hulle Christene is. Dit laat los ons met die vraag of daar nog werklik by Christen-onderwysers die begeerte bestaan om hulle roeping ten volle in skole uit te leef, met alles wat dit impliseer. En indien hulle dit wel wil uitleef, hoe moet hulle dit doen?

Hierdie boek neem die standpunt in dat daar nog duisende sulke onderwysers is wat by openbare en privaatskole werksaam is. Dit is nou weer, dalk meer as in die verlede, belangrik dat sulke gelowige onderwysers opnuut besin oor wat presies met Christelike onderrig bedoel word en hoe om dit in die praktyk te bring.

Natuurlik kan hierdie boek nie alles oor Christelike onderrig uiteensit nie. Baie ander boeke, enkeles ook in Afrikaans, vertel veel meer oor hierdie onderwerp en kan met vrug gelees word. Ons vertrou dat hierdie boek deel van 'n reeks sal word om die begroning en praktyk van Christelike onderrig in 'n Suid-Afrikaanse konteks in meer detail uit te werk. So moet oor aspekte soos die kind se kindwees, die onderwyser en die inrigting van 'n skool aan die hand van Bybelse norme besin word. Bydraes van lesers van hierdie boek oor hierdie en ander sake sal waardevol wees.

Kom ons praat van hierdie boek se vooropgestelde vertrekpunte:

- Christus is ons Leermeester. Hy wil sy kinders onderrig om sy Vader van harte te dien en te gehoorsaam. Dit doen Hy deur sondige mense soos ouers en onderwysers te roep as instrumente in sy hand.
- God maak Homself in die eerste plek deur sy werke en daarna in meer besonderhede deur sy Woord aan die mens bekend. Leerlinge moet daarom leer om God se hand nie net in die Bybel nie, maar ook in elke vakgebied raak te sien. Die een kan nie sonder die ander verstaan word nie.

- Gelowige kinders behoort aan die Here en nie aan hulleself, die staat of hulle ouers nie. Die Skrif maak dit duidelik dat persone wat 'n kind van die Here afvallig maak, 'n verskriklike straf sal ontvang.
- Onderwysers tree net soos ouers nie op grond van hulle eie gesag op nie, maar op grond van die mandaat wat God aan hulle verleen. Die werk van onderwysers is dus met gesag beklee, mits dit in gehoorsaamheid aan God geskied.
- Onderrig moet altyd normatief wees. Bybelse norme soos God se ewige krag of sy versorgende hand moet in die sentrum van alle onderrig staan en nie soetsappige sedelessies wees nie.

Slegs as 'n Christen-onderwyser sy of haar vakgebied ken en 'n oog kry vir die onderliggende aannames en uitgangspunte van elke vakgebied, kan hy of sy krities vanuit die Skrif as norm daarna kyk en sy of haar leerlinge dienooreenkomstig onderrig. Dan besef leerlinge dat God koning oor alle lewensterreine is. In liefde moet Hy dwarsdeur die mens se hele lewe gehoorsaam en gedien word. Leerlinge wat dit besef, sal ook hulle naaste dien en respekteer.

Die medewerkers van hierdie boek het baie jare van nadenke en praktiese ervaring, asook talle publikasies oor Christelike onderrig agter die rug. Dit het gelei tot die oortuiging dat daar 'n noodsaak vir 'n mooi, lekkerlees koffietafelboek is, iets wat veral onderwysers meer sal laat sien en vertel oor Christelike onderrig. Die doel van hierdie publikasie is om lesers te laat sien dat onderrig wat op die Bybel gegrond is nie net moontlik is nie, maar ook noodsaaklik. Dit is nie slegs bedoel vir Christelike privaatskole nie, maar ook vir openbare skole.

Dit beteken allermens dat die medewerkers oor klinkklare antwoorde beskik. Ons is gewone, gebrekkige, sondige mense wat geroepe voel om die rykdom van Bybel-gefundeerde onderrig met ander gelowiges te deel.

Mag hierdie boek as instrument in die hand van die Here 'n bydrae lewer om gelowige onderwysers moed te gee en 'n bietjie lig laat sien die taak en roeping wat die Here aan hulle gegee het om uit te leef. Mag hulle in gehoorsaamheid aan die Here God se kinders in hulle klaskamer die regte leiding en vorming en insig gee en die Here, die God van hemel en aarde, ons Vader, en sy Seun, Jesus Christus, dien en behaag.

HOOFSTUK

1 God se openbaring in elke vakgebied

Doelwitte

God maak Homself op twee wyses aan die mens bekend. In die eerste plek deur sy werke en daarna duideliker en meer volkome deur sy Woord. Onderwysers moet hulleself deeglik in hulle vakgebied vergewis van dit wat God openbaar en dit aan sy of haar leerlinge oordra.

Christelike onderwys

Sommige Christen-onderwysers dink dat dit onmoontlik is om hulle vakgebied vanuit 'n Christelike verwysingsraamwerk aan te bied. Hulle is bekommerd dat geloof 'n weersin by leerlinge sal wek as dit by wyse van spreke op hulle afgedwing word. Daarom dink hulle dat geloof en wetenskap van mekaar geskei moet word. Geloof behoort na hulle oordeel dan by die kerk of huis waar ouers aan hulle kinders die Skrifwaarhede moet onderrig. Skole, so glo hulle, fokus weer op dit wat bewysbaar is. Volgens hierdie siening is dit beter om geloof uit skole te hou aangesien dit 'n subjektiewe blik op wetenskap sou werp.

Ander onderwysers dink weer dat jy wel jou Christenskap in die onderwys kan en moet uitleef. Volgens hulle is dit goed as die skoolhoof of 'n onderwyser soggens met Skriflesing en gebed open en weer smiddae met gebed in klasverband afsluit. Baie skole maak ook in hulle roosters ruimte vir 'n Bybelperiode of twee, sodat leerlinge die Here en sy Woord beter kan leer ken. Onderwysers, glo hulle, moet deur hulle optrede wys dat hulle die Here dien. Leerlinge word byvoorbeeld regverdig behandel en daar word nie op kinders geskel of gevloek nie. Bogenoemde aspekte is belangrik en dit is goed as skole daaraan aandag gee, maar maak hierdie optrede van so 'n skool 'n Christelike skool?

God se Woord, en nie ouers of onderwysers se sienings nie, bepaal hoe gelowiges hulle kinders moet onderrig en laat onderrig. Volgens die Skrif is God koning oor alle fasette van die lewe daarom ook oor die kind se onderrig en opvoeding. Beide die klassieke en buitekurrikulêre aktiwiteite moet getuig van God se wil. Christelike onderrig is nie net nog 'n aspek in die daaglikse aktiwiteite van 'n skool nie. Dit is bepalend vir alles wat gebeur. 'n Skoolgemeenskap wat dit beseft, sal anders as die ongelowige wêreld kyk na die wyse waarop die skool bestuur word, onderwysers aangestel en kinders hanteer word. So 'n skool sal veral kyk na die onderrig wat in elke vakgebied plaasvind.

God openbaar Homself in die eerste plek deur sy werke

Met die skepping van Adam en Eva was daar geen Bybel waaruit hulle God kon leer ken nie. Adam as hoof moes God se skeppingswerke bestudeer om aan al die diere van die veld en die voëls van die hemel name te gee. Daardeur het hy God se almag en sorg leer ken. Onderwysers hou hulleself, soos Adam, ook met hierdie opdrag besig. Elke vakgebied op skool vorm deel van God se skeppingswerke wat bestudeer moet word. Soos Adam die diere moes benoem, omskryf 'n onderwyser ook sy vakgebied vir sy leerlinge in woorde. Dit is geen maklike taak om dinge reg te benoem volgens hoe God dit geskape het nie. 'n Deeglike studie van die Bybel en jou vakgebied is 'n voorvereiste as jy in hierdie doel wil slaag. 'n Christen-onderwyser kan nie bekostig om lyf weg te steek nie. Dit verg baie gebed en navorsing om uit te vind wat God in jou vakgebied openbaar.

*'n Gelowige
onderwyser
moet leer om
God se hand
in alles raak
te sien.*

In Romeine verduidelik Paulus aan sy lesers dat God se hand duidelik in sy skeppingswerke sigbaar is. Daarom is daar geen verontskuldiging vir enige persoon wat beweer dat hy of sy nog nooit met God te doen gekry het nie. Paulus sluit by Dawid se psalms aan wat sê dat die uitspansel die eer van God verkondig. God se Naam staan groot bo alles geskryf.

'n Gelowige onderwyser moet God se hand raaksien in elke stukkie van die skepping wat hy of sy bestudeer en dit aan die leerlinge oordra. Dit is God wat die middels en vermoë aan die mens gee om kultuur te kan skep. Die prag van God se werke is byvoorbeeld duidelik sigbaar in elke mooi musiekstuk wat 'n musiekonderwyser vir 'n leerling leer of elke goed-geformuleerde gedig wat die onderwyser in die klas behandel. Dit is soos 'n roos wat oopvou. Hoe meer jy kan raaksien, hoe meer staan jy verwonderd oor die middels en vermoëns wat God gee.

Hoe om na God se werke te kyk

As iets openbaar of bekend gestel word, veronderstel dit dat daar iemand is wat reeds weet, 'n wese wat alles ken. God wil hê dat die mens sal beseef dat Hy die Almagtige is. Daarom gebruik Hy gewone (sondige) mense as instrumente om hierdie kennis en insig van sy werke en Woord aan 'n volgende geslag oor te dra. 'n Gelowige onderwyser wat dit beseef, stel hom- of haarself as instrument in God se hand beskikbaar om God se wil, ook in sy of haar vakgebied, aan leerlinge te vertel. As leerlinge byvoorbeeld die verskillende stelsels van die liggaam in Lewenswetenskappe bestudeer, moet die onderwyser hulle daarop wys hoe wonderlik God die mens se liggaam geskape het. Hulle moet ook uit die Skrif hoor dat dit God is wat die liggaam reeds kunstig in die moederskoot gevorm het.

Ongelukkig is daar baie onderwysers wat bewustelik of onbewustelik nie God se hand in hulle vakgebied raak sien nie. Daar ontstaan 'n verkeerde siening oor die leerinhoud wat behandel word wanneer dit gebeur. Die volgende uitwasse kan uitgewys word:

- Sommige onderwysers glo dat daar onheilspellende kragte in die natuur skuil. Hulle glo byvoorbeeld dat die sterre se posisie in die hemelruim jou toekoms bepaal. 'n Gelowige fisiese wetenskap- onderwyser hou hom- of haarself nie met dinge soos sterrewiggelary besig nie. Hy of sy verduidelik eerder aan sy of haar leerlinge die verheuenheid van die Skepper bo sy skepsels.
- Ander onderwysers oorbeklemtoon of verafgod weer die natuur. 'n Onderwyser wat glo dat diere gelyk aan die mens is, misken die unieke posisie wat God aan die mens gegee het. 'n Gelowige lewenswetenskap- onderwyser verduidelik daarom eerder aan die hand van God se skeppingsorde aan sy of haar leerlinge waarom die mens nie as 'n soogdier geklassifiseer kan word nie.
- Ongelukkig is daar ook baie Christen- onderwysers wat God se werke as tydelik en minderwaardig beskou. As Jesus Christus aan die kruishout hang, versoen Hy die hele skepping weer met God, nie net mensesiele nie. Hy laat 'n nuwe hemel en aarde kom. In 'n vak soos Lewensoriëntering moet die onderwyser sy of haar leerlinge leer wat dit beteken om die natuur tot eer van God te bewerk en te bewaar.

Vir 'n gelowige onderwyser hou God se werke nooit op om die eer van God te verkondig nie. Elke atoom, elke organisme, elke mooi kunswerk, elke wiskundige wetmatigheid en elke belangrike gebeurtenis wat plaasvind, verkondig sonder ophou die ewige krag en goddelikheid van God. Soos 'n magtige koor word God se eer in alles verkondig. Daarom is onderwysers altyd opgewonde as hulle iets nuuts in hulle vakgebied raaksien. Die aartsvader Abram kon na die sterreheem opkyk en sien wat God se belofte van 'n groot nageslag vir hom beteken. Vandag kan ons met behulp van moderne teleskope soveel beter die omvang van hierdie belofte sien en verstaan. Is jy self opgewonde en leer jy jou leerlinge om met opgewondenheid na God se skeppingswerke te kyk of het jou vakgebied 'n koue lewelose stuk kennis sonder God geword? Onthou, leerlinge sal hulle net oor die inhoud van 'n vakgebied verwonder as die onderwyser hom- of haarself daarvoor verwonder. Jesus Christus leer immers dat 'n leerling soos sy leermeester word.

*Maak dit
duidelijk
waar God
iets in 'n
vakgebied
openbaar.*

Die onderwyser se taak in elke vakgebied

God openbaar sekere norme in elke vakgebied waarvolgens die leerlinge hulle lewens moet inrig. Van Ekonomiese Wetenskappe, waar God se sorg voorop staan, tot Liggaamlike Opvoeding waar leerlinge leer om hulle liggame op te pas en in diens van God en hulle naaste te stel. Saam vorm al die vakke 'n eenheid wat van God se almag getuig. Kuns of wiskunde se inhoud mag daarom nie in stryd wees met dit wat leerlinge tydens Bybelperiodes leer nie. Dit ondermyn die Skrif se gesag as 'n onderwyser tydens opening uit die Bybel lees dat God alle dinge geskape het, maar hulle leer in Lewenswetenskappe dat alle dinge deur 'n "oerknal" ontstaan het.

Onderwysers mag ook nie onderwerpe waaroor God wel iets openbaar vir hulle leerlinge verswyg nie. God openbaar byvoorbeeld dat dit Hy is wat lewe gee. 'n Sosiale wetenskappe-onderwyser moet dit daarom met sy leerlinge bespreek as hy of sy die eienskappe van lewende- en nie-lewende dinge behandel. Geen onderwyser kan of mag God weglaat of skei van sy werke (weet-enskap) nie. Onthou, 'n onderwyser kan ook 'n leerling afvallig van die Here maak deur hom of haar niks van die Here te leer nie. Christus waarsku dat sulke persone eendag rekenskap van hulle dade sal moet gee.

'n Goeie onderwyser sal verseker dat daar nie 'n dualisme ontstaan tussen dit wat God in die Bybel openbaar en dit wat hy in sy vakgebied onderrig nie. Indien dit wel gebeur, word die Bybel óf nie reg gelees nie, óf die mens se denke oor die saak skiet steeds te kort. In so 'n geval is meer gebed om insig en studie of navorsing nodig. Leerlinge moet van jongs af leer dat dit dieselfde God is wat Homself deur sy skeppingswerke en in die Bybel openbaar. Die Bybel en wetenskap kan nie mekaar weerspreek nie, want God weerspreek Homself nie. Daarom kan daar ook nie sprake wees van iets soos 'n neutrale wetenskap nie. God is koning op alle lewensterreine, ook wetenskap. 'n Onderwyser wat dit besef, sal daarop ingestel wees om die hand van die Here in sy vakgebied raak te sien en dit dan aan die leerlinge in sy klas te onderrig.

Aktiwiteit

Bespreek die volgende vrae in groepverband.

1. Watter norme openbaar God in die leerinhoud van jou vakgebied aan die mens?
2. Is daar enige aspekte wat God in sy Woord oor jou vakgebied openbaar?
3. Hoe kan jy jouself as onderwyser toerus om te groei in kennis oor dit wat God in jou vakgebied openbaar?

*God openbaar
sekere norme in
elke vakgebied
waarvolgens die
leerlinge hulle
lewens moet
inrig. 'n Gelowige
onderwyser moet
hulle help om dit
te doen.*

HOOFSTUK

2 Tale

Doelwitte

Die skeppingsgebeure het begin toe God praat. Deur sy woorde roep Hy nie net alle dinge in aansien nie, maar maak Hy Homself ook aan die mens bekend. In Christus word God se woorde vlees. Hy kom leer ons wat die wil van sy hemelse Vader is. Onderwysers moet besef dat taal veel meer as net 'n gewone kommunikasie-middel is. God gebruik taal as instrument om Homself in meer besonderhede aan ons bekend te maak.

Woorde het betekenis

Baie mense dink dat 'n taal slegs 'n kommunikasiemiddel is. Vir hulle is taal die middel waardeur 'n mens om hulp vra of vir 'n geliefde sê dat jy hom of haar liefhet. Hulle beweer dat die doelwit van 'n taal is om so effektief as moontlik met ander persone te kommunikeer. Hierdie denkwyse word veral deur SMS-taal beklemtoon. Taalreëls word ter wille van vinnige kommunikasie geïgnoreer. Die netjiese omgang met 'n taal is nie meer 'n doel opsigself nie, solank die boodskap net so vinnig as moontlik oorgedra word.

Hierdie siening leef ook sterk in die onderwys. Taalonderrig fokus veral op die toepassingswaarde van 'n taal, of "taal in konteks", soos dit algemeen bekend staan. Leerlinge moet vlot kan lees en oor die vermoë beskik om op 'n praktiese vlak opsommings te maak, notules te neem of 'n brief te skryf. Natuurlik is al hierdie aspekte baie belangrik en moet dit deeglik onderrig word, maar is dit die enigste aspekte waaraan 'n taalonderwyser aandag moet gee? Steek daar nie veel meer in taal as net die oordra van 'n boodskap nie?

Vir 'n gelowige onderwyser is taal in die eerste plek 'n gawe van die Here waarin God Homself, naas sy skeppingswerke, aan ons bekend maak. In die Bybel, God se geskrewe Woord, is alles wat 'n persoon moet weet om God te ken en op Hom te vertrou, opgeteken. Maar dan moet 'n mens die regte betekenis aan sy woorde heg. Ons kan nie die Bybel se woorde interpreteer na eie goeddunke nie. God se woorde staan vas. Dit dra 'n onveranderlike betekenis. As God leer dat die woord "liefde" altyd dit wat reg is impliseer, mag ons dit nie verflou tot 'n soetsappige aanvaarding van dit wat verkeerd is onder die waan dat jy in liefde optree nie.

God lê verder ook klem daarop dat name, en veral sy Naam, betekenis het. 'n Naam het alles te doen met die identiteit van 'n persoon of 'n voorwerp. Adam ontvang byvoorbeeld die opdrag om aan alle diere name te gee volgens hulle kenmerke. In wese hou onderwysers hulle steeds met hierdie opdrag besig. In jou vakgebied benoem jy ook sekere dinge aan jou leerlinge. Maar jy moet seker maak dat jy wel die leerinhoud reg benoem soos God dit bedoel het.

'n Onderwyser wat hierdie beginsel verstaan, sal sy leerlinge leer om noukeurig met woorde om te gaan. Leerlinge moet leer wat die juiste betekenis is van die woorde wat hulle gebruik. Dit geld veral vir woorde soos versoening, vergifnis, geregtigheid of verdraagsaamheid, wat dikwels deur ongelowige mense 'n verdraaide, onbybelse betekenis kry. Leerlinge moet leer om krities te lees en luister en om die onreg wat deur middel van woorde gepleeg word, te kan uitwys.

Om taal tot eer van God te heilig

God gee aan die mens die vermoë om deur middel van taal met Hom en ander persone te kommunikeer. Deur taal leer jy jou leefwêreld ken en hoe om jouself daarbinne te handhaaf. Maar nog belangriker, jy leer om jou roeping te ken en te verstaan, en wat dit verg om jou kultuuroopdrag uit te voer. 'n Wiskunde-onderwyser leer byvoorbeeld die leerlinge in sy of haar klas om sekere wiskundige berekenings te bemeester. Daardeur rus hy of sy toekomstige ingenieurs, rekenmeesters en huisvroue toe om hulle roeping te kan uitleef wanneer hulle volwasse is. Op so 'n wyse leer leerlinge van jongs af hoe om in die beroepswêreld die aarde tot eer van God te bewoon, te bewerk en te bewaar.

A photograph of a man with grey hair, wearing a blue and white checkered button-down shirt, speaking into a microphone. He has his hands raised in a gesture of emphasis or prayer. In the background, a group of people, including children in white shirts and red scarves, are visible, suggesting a school or community event. The scene is outdoors with a bright, slightly hazy sky.

*Die konteks
van taal
moet krities
beskou word.*

Nie net dit wat jy deur taal aanleer nie, maar ook die taal self moet tot eer van God geheilig word. Die woorde wat jy gebruik moet so wees dat dit God behaag. Persone wat vloek, laster of skinder heilig nie die taal wat God aan hulle gegee het tot sy eer nie, maar bevorder eerder Satan se koninkryk. Die apostel Jakobus waarsku nie verniet dat die tong 'n vuur kan wees wat uit die hel aangesteek word nie. Leerlinge moet leer om hulle nie aan sulke dinge skuldig te maak nie. Jou taal, net soos alle ander kultuurgoedere is 'n gawe van God en moet daarom in sy diens gebruik word. Dan maak jy as onderwyser nie 'n neerhalende grappie oor die owerheid nie, maar gebruik eerder jou woorde om God te loof en te prys.

Vir die taalonderwyser het dit ingrypende implikasies. Leer jy jou leerlinge om hulle taal tot eer van God te gebruik? Waaroor handel die leesstukke, begripstoetse of gedigte wat jy vir jou leerlinge gee? Getuig dit oor dinge wat waar, eerbaar, regverdig, rein en lieflik is of gee jy liever aandag aan die modegiere van pop- en filmsterre? En hoe lyk die stukke se taalgebruik? Word daar keurig met woorde omgegaan of word daar gelaster in die teks? Praat jy per geleentheid met jou leerlinge oor wat dit beteken om jou taal tot eer van God te heilig? 'n Onderwyser wat dit doen, kweek by sy leerlinge die bewussyn om krities na die teks van 'n leesstuk of storieboek te kyk of na die woorde van 'n liedjie te luister.

Taalverskeidenheid en moedertaalonderrig

God se skeppingswerke vorm 'n eenheid en tog openbaar sy skeppingswerk 'n veelheid, wat sy veelkleurige wysheid in die verskeidenheid na vore laat tree. Taalverskeidenheid is 'n mooi voorbeeld van God se veelkleurige wysheid. Alle mense word uit een bloed geskep en is daarom gelyk voor God as Skepper, ongeag ras, geslag of taal. Tog het Hy dit so beskik dat daar vele tale tot stand gekom het. Veeltaligheid is vandag nie meer 'n vloek soos sommige persone dink nie, maar eerder deel van die eenheid en die verskeidenheid van die werklikheid van God se skepping.

Geen taal is verhewe bo 'n ander nie. Alle vorms van taalmeerderwaardigheid, taalimperialisme of taalsnobisme moet daarom as onskriftuurlik afgekeur word. In praktyk beteken dit dat ons nie op 'n persoon wat 'n ander taal praat mag neersien nie. 'n Spesifieke taal mag ook nie ten koste van ander Skrifwaarhede oorbeklemtoon word nie. Dit gebeur as jy so op die behoud van jou taal van voorkeur fokus dat jy nie meer die nood van persone uit ander taalgemeenskappe vir die evangelie raaksien nie. As dit gebeur, verloor die taal sy bestaansreg en verdien dit om nie meer gepraat te word nie.

*Onderrig
in jou
moedertaal
is belangrik.
Geen taal is
verhewe bo
'n ander nie.*

Skriftuurlik is daar beslis ruimte vir moedertaalonderrig, mits dit nie op 'n meerderwaardige houding gefundeer word nie. Na die uitstorting van die Heilige Gees hoor elkeen die evangelie in sy eie taal. Die Here laat nie almal een taal verstaan nie, maar verkondig die Blye Boodskap in 'n verskeidenheid tale. Hierdie uitgangspunt geld vandag nog steeds. Leerlinge behoort in hulle moedertaal te kan leer hoe God Homself op alle terreine openbaar, ook in elke vakgebied by 'n skool. Ouers wat hulle kinders in 'n tweede taal laat onderrig, ontnem dikwels hulle kinders die voordeel om meer van God en sy werke te leer in die taal wat hulle die beste verstaan.

'n Moedertaalonderwyser wat hierdie beginsels verstaan, sal by sy leerlinge 'n liefde vir hulle moedertaal kweek. Nie omdat die taal so mooi is of so 'n ryk geskiedenis het nie, maar omdat dit 'n gawe van God is. Praat met die leerlinge in jou klas oor die unieke wyse waarop die taal wat jy onderrig God se werke en sy grootheid beskryf. Verduidelik aan hulle die betekenis van woorde soos welgeluksalig, barmhartig of goedertierenheid. Wys hulle ook op die orde en struktuur wat eie aan die taal is. Maar leer hulle dat ander tale ook 'n gawe van God is en dus met die nodige agting en respek hanteer moet word. Kinders wat dit besef, vloek nie. Nie in hulle moedertaal nie, maar ook nie in 'n ander taal nie.

Aktiwiteit

Dink krities na oor die verskillende tekste wat op die mark beskikbaar is vir gebruik in jou klas.

- Is die onderwerpe waaroor dit handel opbouend van aard?
- Getuig die taalgebruik van goeie smaak?
- Watter tekste sal jy beslis nie voorskryf nie? Motiveer jou antwoord.

*Leerlinge
moet leer om
noukeurig met
woorde om te
gaan. Hulle moet
leer om krities te
lees en luister, en
om die onreg wat
deur middel van
woorde gepleeg
word, te kan
uitwys. Taal is
'n gawe van God
en moet met die
nodige agting en
respek hanteer
word.*

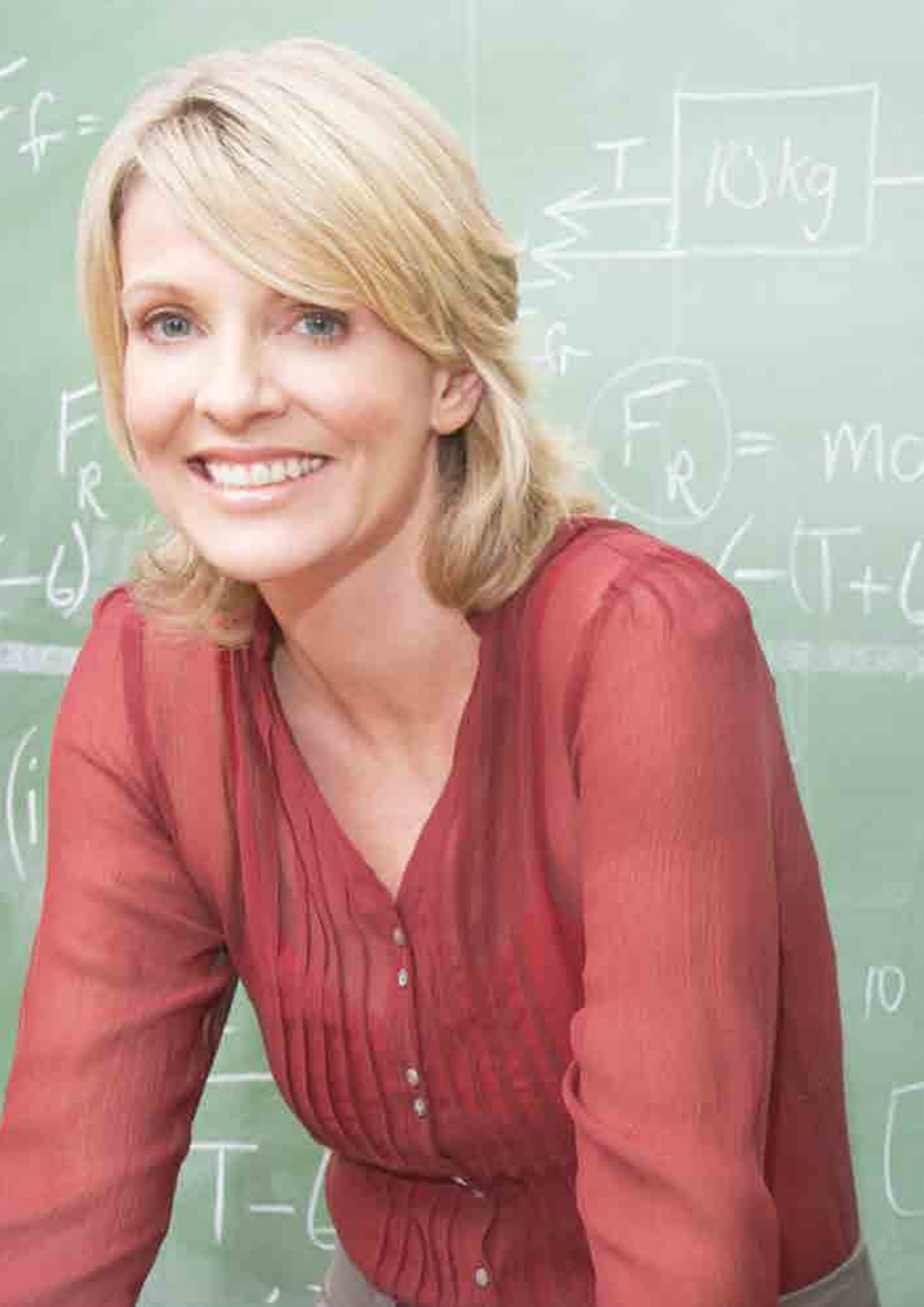
HOOFSTUK

3 Wiskunde

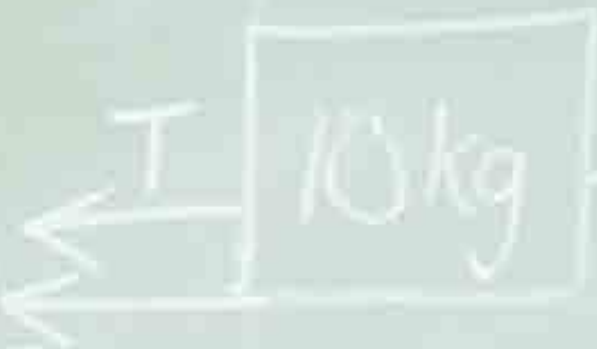

Doelwitte

God openbaar Homself in die eerste plek in sy werke en daarna in meer besonderhede in sy Woord. Wiskunde is een van die vakgebiede waarin God die wonderlike logika en die ondeurgrondelike kompleksheid van sy skepping openbaar. Onderwysers moet die verskeie aspekte wat God van sy wese in wiskunde openbaar ken en weet hoe om hierdie waarhede aan leerlinge oor te dra.

$$f =$$

$$F_R = m \cdot a$$

$$-(T + G)$$

10

Wiskunde is maar net wiskunde?

'n Mens hoor soms dat 'n onderwyser of leerling die opmerking maak dat wiskunde net wiskunde is. Twee plus twee bly vier en jy kan niks daarby toevoeg of wegneem nie. Wiskunde, so beweer hulle, is neutraal en het niks met godsdiens en geloof te doen nie. Daarom sou 'n wiskundeklas, of dit nou vanuit 'n pragmatiese, humanistiese of Christelike lewens- en wêreldbeskouing aangebied word, presies eenders lyk. Die Bybel, so beweer hulle, het niks oor wiskunde te sê nie. Niks is minder waar as so 'n siening nie.

Moderne wiskunde het in sekere gevalle selfs help meewerk om die Christendom te ondergrawe. Die wêreld, so beweer sekere wiskundiges, word deur wiskundige wetmatighede beheer. Hierdie wette en nie God nie, bepaal wat gebeur. Volgens hulle is God se Woord deurspek met wiskundige onwaarhede. Dit maak byvoorbeeld nie wiskundig sin dat vyf brode en twee vissies ewe skielik tot twaalf mandjies kan vermeerder en dit nadat 5 000 persone daarvan geëet het nie. Op hierdie manier word Jesus se wonderwerke bevraagteken of as onwaar afgemaak.

Ook Christen-onderwysers vind dit moeilik om wiskunde met hulle Christenskap te integreer. In 'n poging om dit wel te doen, sal sekere onderwysers algemene Skrifwaarhede gebruik om aan die vak 'n Bybelse geurtjie te gee. 'n Graad 1-juffrou sal byvoorbeeld aan haar leerlinge vra hoeveel diere daar in die ark is, as daar twee olifante, twee leeus en twee bobbejane is. Onderwysers wat op so 'n wyse met die Bybel omgaan, kan sonder dat dit hulle bedoeling is, maklik die Skrif se gesag afkraak, terwyl hulle juis poog om Christelike onderrig toe te pas.

Die aard van wiskunde het in die middel van die sewentiende eeu 'n dieper betekenis gekry toe wiskundiges soos Newton, Leibniz en Pascal infinitesimaalrekeninge of "calculus" daargestel het. Deur hulle werk het wiskunde verander na die studie van getal, vorm, beweging, verandering, en ruimte. Dit het die mens in staat gestel om tot 'n baie groter mate as voorheen as rentmeester oor die skepping van God te kan heers en kultuur te skep. Die antwoord op die vraag "wat is wiskunde?" moet daarom die volgende wees: "Wiskunde is 'n wetenskap van getalle en vorme waardeur die mens bydra tot die voortgang van God se skepping tot die voleinding".

Blaise Pascal
(1623–1662)

Sir Isaac Newton
(1643–1727)

Gottfried Wilhelm Leibniz
(1646–1716)

*Ewige
waarhede
kan nie deur
verganklike
mense
ontwikkel
word nie.*

Wat God van Homself in wiskunde openbaar

Christelike onderwys is altyd normatief. Dit geld ook vir wiskunde. Kortliks beteken dit dat God sekere algemene norme in die vakgebied wat bestudeer word na vore laat tree. Norme soos God se voorsienigheid, sy almag of sy liefde help ons nie net om Hom beter te leer ken nie, maar ook om op Hom te vertrou. 'n Christelike wiskunde-onderwyser moet hom- of haarself daarom voortdurend afvra watter norme God deur die vakgebied (wiskunde) aan ons openbaar.

Wiskunde handel in sy wese oor waarheid. Wiskundiges weet dat 'n stelling soos $2 + 3 = 5$ universeel en algemeen geldig is. Hierdie wiskundige waarhede is nie deur menslike denke geskep nie, aangesien dit van ewigheid af bestaan. Daarom word wiskundige wetmatighede bloot ontdek en nie uitgedink of ontwikkel nie. Die kerkvader Augustinus (354-430) het hierdie beginsel goed verstaan deur hierdie wetmatighede aan God se wese te koppel. Hy wys tereg daarop dat ewige waarhede nie deur verganklike mense ontwikkel kan word nie, maar slegs deur God.

Dit is belangrik dat leerlinge in die wiskundeklas hierdie beginsel goed moet begryp. Wiskunde werk weens sy goddelike oorsprong. Die Here het die wetmatighede nie net in sy skepping neergelê nie, maar Hy hou dit ook nog in stand. Daarom is 'n wiskundige stelling dat daar 360 grade in 'n sirkel is altyd geldig. Al is dit 'n aspek wat die onderwyser nie by elke les vir die leerlinge noem nie, is dit tog wel goed as die onderwyser van tyd tot tyd hierdie beginsel met sy leerlinge bespreek. Dit is daarom nie "natuurwette" wat die mens uit sy waarnemings en deur sy rasonale wetenskaplike werke ontdek nie, maar wiskundige patrone waardeur God sy skepping onderhou. Ateïstiese wiskundiges daarenteen redeneer dat hulle wiskunde uit niks skep nie.

Wiskunde bied sekerheid

As wiskunde net die gevolg van menslike nadenke was, sou dit geen standvastigheid kon bied nie. Soos met die ontluiking van die evolusieteorie, sou 'n nuwe wetenskaplike 'n nuwe teorie kon ontwikkel wat alle bestaande denke oor wiskunde omverwerp. Maar dit kan nie. Wiskunde bied vastigheid in 'n wêreld waar amper alles relatief geword het. Die mens bevraagteken vandag alles wat gister waar was. Teenoor hierdie tydgees van relativisme vind ons die Here se wiskundige wetmatighede as bewys van sy onveranderlike wese.

Wiskundig kan jy seker wees dat die getal agt nie tegelykertyd agt en nege kan wees nie. Hierdie onveranderlikheid verleen nie net vastigheid nie, maar dit bewys ook die orde in God se skepping. Dit vertel ons meer van sy wysheid, konsekwentheid en betroubaarheid. Daarom kan ingenieurs met groot noukeurigheid presies bereken hoe om 'n brug te bou of watter druk 'n damwal kan weerstaan. Agter hierdie orde en sekerheid sien ons die hand van die Here. Fermat se laaste stelling is byvoorbeeld eers in 1994 bewys – dit nadat dit vir meer as 300 jaar lank deur mense as korrek aanvaar is.

Die onderwyser in die wiskundeklas moet die leerlinge gereeld op die orde wat God daargestel het wys sodat hulle dit as 'n gawe uit sy hand kan raaksien en dit respekteer en waardeer. As dit nie vir sy ewige, onveranderlike wese was nie, sou iets soos wiskundige sekerheid nie kon bestaan nie. Dit is God wat verseker dat daar 24 uur in 'n dag is en dat elke uur 60 minute met 60 sekondes elk het. 'n Leerling wat dit besef, ervaar nie wiskundige reëlmaat in ons daaglikse lewens as 'n toevalligheid nie. Hy of sy sien eerder die grootheid van God raak in die orde wat Hy daargestel het.

*Wiskunde
werk
danksy sy
goddelike
oorsprong.*

Wiskunde se toepassingswaarde

Die samehang van alle dinge vind sy oorsprong in God wat alles geskape het. Daarom kan geen vakgebied onafhanklik van alle ander vakgebiede bestudeer word nie. Dit geld sekerlik ten opsigte van wiskunde. Dit het direkte toepassingswaarde op feitlik alle lewensterreine, van die huisvrou wat 'n liter melk by die supermark gaan koop tot ingewikkelde weervoorspellingsmodelle waaraan 'n klomp wetenskaplikes gelyktydig moet werk. Inteendeel, dáár waar wiskundige velde soos abstrakte algebra oënskynlik geen toepassingsveld gehad het nie, word die beperkte kennis van die mens verrassend duidelik wanneer daar wel, teen alle verwagting, in praktiese toepassings ontdek word. Natuurlik was die toepassingsveld altyd daar en lê die gebrek aan die kant van die mens en nie by God of sy wiskunde nie. Op al hierdie lewensterreine kan leerlinge van die norme wat God deur wiskunde openbaar geleer word.

Wiskunde fokus op skoolvlak veral op twee aspekte van die skepping, naamlik getalle (rekenkundige en algebraïese) en ruimte (meetkunde). Deur die bestudering van hierdie onderwerpe ontwikkel leerlinge hulle logiese denke en redenasievermoë. Leerlinge kan aan die hand van die ordebeginsels wat God in sy skepping neergelê het, probleme analities evalueer en oplos. Wiskunde gee leerlinge letterlik insig hoe om hulle skooldag te beplan, hoe om hulle geldsake te bestuur of selfs hoe om op 'n sinvolle wyse met ander persone om te gaan.

Van die kleuterskooljuffrou wat kinders leer tel, tot die professor aan 'n universiteit wat aan studente toegepaste wiskunde onderrig, almal moet daarna streef om by hulle studente 'n liefde vir die vak te kweek. Studente wat wiskunde se plek en rol in die skepping raaksien sal nie net 'n liefde vir die vak ontwikkel nie, maar ook die grootsheid raaksien van Hom wat alle dinge, ook wiskunde, met soveel presiesheid kunstig saamgevoeg het. Vir wiskundige meesters soos Newton en Pascal was God se hand duidelik in die wetenskap sigbaar. Nou is dit jou taak as Christen-onderwyser om dit ook aan die volgende geslag te toon.

Aktiwiteit

Verdeel in groepies van vier persone. Bespreek hoe julle aan kinders sal verduidelik hoe wiskunde die volgende aspekte van God se wese na vore laat tree.

1. God se wysheid
2. God se betroubaarheid
3. God se orde

*Wiskunde op
skoolvlak leer
mens logiese
denke en
redenasievermoë.
Die onderwyser in
die wiskundeklas
moet gereeld die
leerlinge op die
orde wat God
daargestel het
wys sodat hulle
dit as 'n gawe
uit sy hand kan
raaksien en dit
respekteer en
waardeer.*

HOOFSTUK

4

Natuur-
wetenskappe

Doelwitte

God maak Homself in die eerste plek deur sy werke aan die mens bekend. Deur die skepping te bestudeer, leer ons God as die Skepper en Onderhouer van alle dinge ken. Liggaamlike opvoeding- lewenswetenskappe- en natuurwetenskappe-onderwysers moet hulleself deeglik vergewis van dit wat God oor sy orde, almag en wysheid in hulle vakgebied openbaar. Die leerlinge moet so begelei word dat hulle nie net God se hand in sy werke raaksien nie, maar Hom ook as koning van alle dinge eerbiedig.

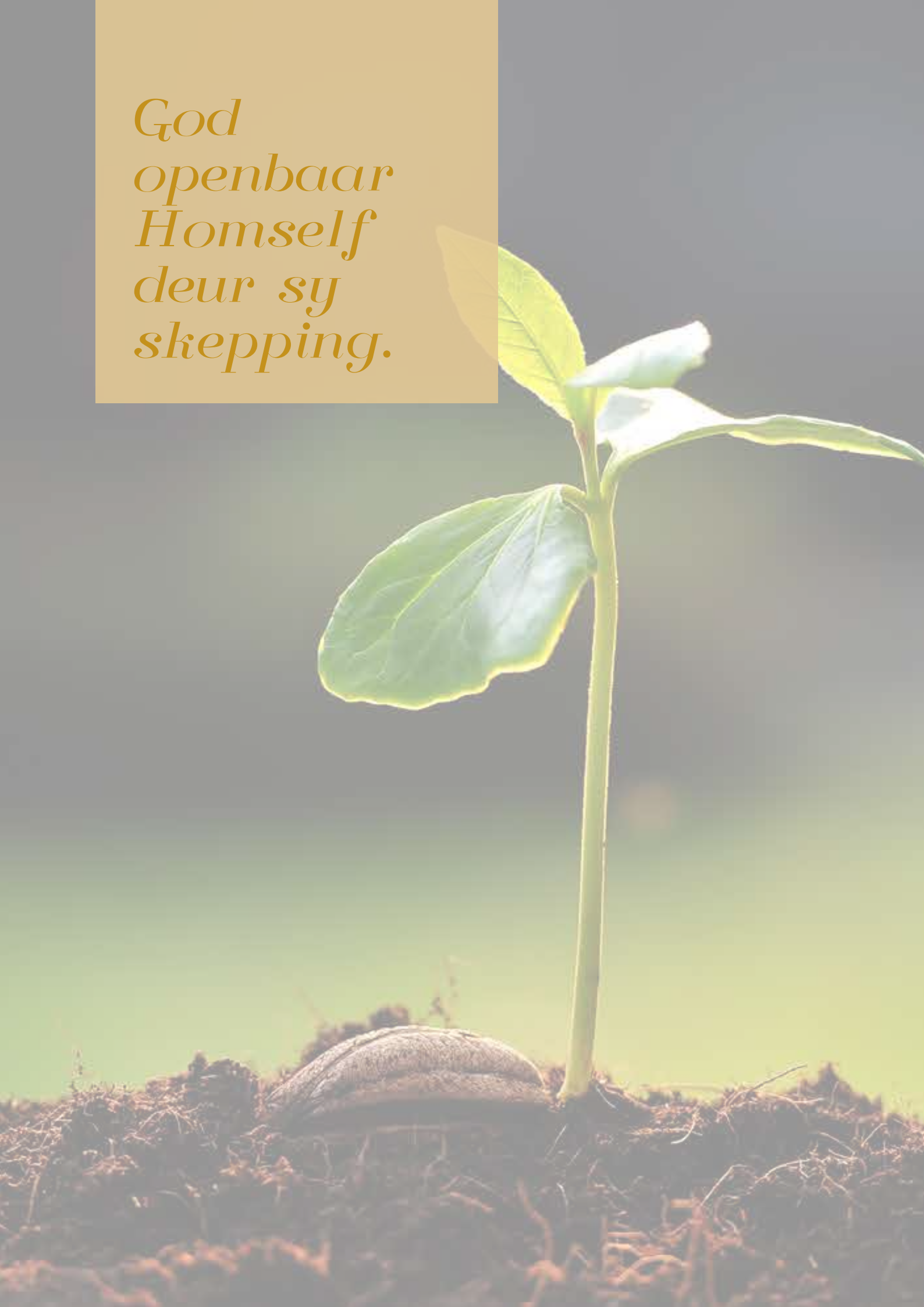

Natuurwetenskappe as studierigting

Ons as Christene het die heerlike voorreg om te weet dat God Homself deur sy werke aan ons bekend maak. Hierdie wete lê 'n verpligting op elke gelowige onderwyser om sy of haar leerarea of vak tot eer en verheerliking van God aan te bied. Dit behels veel meer as bloot 'n Bybelvers aanhaal of 'n sedelessie by die onderrig van 'n les. Die leerinhoud en die wyse waarop dit aangebied word, moet van so 'n aard wees dat dit getuig van God as Skepper en Onderhouer van alle dinge.

Natuurwetenskappe as studierigting is so oud soos die mens self. Nog voor die sondeval gee God aan Adam die opdrag om name aan al die voëls van die hemel en die wilde diere van die veld te gee. 'n Natuurwetenskappe-onderwyser hou hom of haar steeds direk met hierdie taak besig. Soos Adam, bestudeer hy of sy die werklikheid wat God geskep het en beskryf dit dan aan sy of haar leerlinge. Die beskrywing (of onderrig) moet op so 'n wyse geskied dat God se hand duidelik in sy werke na vore tree. Die leerlinge van 'n onderwyser wat sy vakgebied op so 'n wyse aanbied, sal verstom staan oor die groot daad van God in elke tema wat behandel word.

*God
openbaar
Homself
deur sy
skepping.*

Ongelukkig is daar baie wetenskaplikes wat nie God as Skepper en Onderhouer van alle dinge wil erken nie. Daarom ontwikkel hulle eerder allerlei teorieë om te probeer bewys dat die natuurwetenskappe los van God bestudeer moet word. Menslike denke word deur sulke wetenskaplikes (en onderwysers) tot absolute waarheid verhef, terwyl daar vir die openbaring van God geen ruimte gelaat word nie. Die onderrig van evolusie in Lewenswetenskappe Graad 10 tot 12 hou so 'n gevaar in. Onderwysers wat onder die waan van “wetenskaplike bewyse” hulle leerlinge leer dat God nie betrokke was by die totstandkoming en onderhouding van alle dinge nie, tree dwaas op. Sulke onderwysers vergeet dat menslike teorieë (soos die evolusieteorie) oor die jare kom en gaan. Wat vandag as vas en seker beskou word, word môre deur nuwe navorsing weerlê. Al moet Lewenswetenskapleerlinge die evolusieteorie op die punte van hulle vingers ken, moet hulle ook weet hoe om daarvoor vanuit God se openbaring te oordeel.

*Charles Robert Darwin
(1809–1882)*

Die aanbieding van Liggaamlike Opvoeding

Leerlinge in die grondslagfase moet in Liggaamlike Opvoeding leer dat hulle liggame nie net kosbaar is in die oë van die Here nie, maar dat hulle ook God en hulle naaste met hulle liggame moet dien. Die volgende onderwerpe leen hulle daartoe om met die leerlinge hieroor te praat:

- Tydens die behandeling van die liggaam moet die onderwyser sy of haar leerlinge op die wonder van die mens se liggaam wys. Vertel aan jou leerlinge hoe elke stelsel in die liggaam 'n unieke funksie verrig, en tog saamwerk om die liggaam na behore te laat funksioneer. Daar kan selfs per geleentheid daarna verwys word dat die Bybel die liggaam as voorbeeld gebruik van hoe die kerk van Christus moet funksioneer.
- Die onderwyser kan per geleentheid aan sy leerlinge vra om na te dink oor hoe hulle hulle ouers of maats met hulle liggame tot diens kan wees. Leerlinge moet besef dat 'n gesonde leefstyl jou beter daartoe in staat stel om die roeping uit te leef. Wys leerlinge ook op die wanpersepsie dat jou liggaam aan jouself behoort en dat jy daarom daarmee kan maak wat jy wil. Dit pas eerder by 'n Christen om sy liggaam behoorlik te versorg en te klee.
- As die mens se sintuie behandel word, bied dit 'n gulde geleentheid om met die leerlinge te praat oor die wyse waarop hulle hulle sintuie gebruik of kan misbruik. Noem praktiese voorbeelde wat by die leerlinge se lefwêreld en ontwikkelingsvlak pas. Graad 3-leerlinge sal byvoorbeeld verstaan dat jy jou oë kan gebruik om die Bybel te lees, maar ook om te kyk wat daar is om te steel. Kinders moet besef dat hulle liggame 'n tempel van die Here is en dat hulle dit daarom tot sy eer moet aanwend.

Die aanbieding van Lewenswetenskappe

'n Gelowige onderwyser moet in die onderrig van plant- en dierkunde, fisiologie en anatomie sy of haar leerlinge se aandag vestig op wat ons van God kan leer ken in die bestudering van die volgende onderwerpe:

- Suid-Afrika is een van die lande met die grootste verskeidenheid plante en diere op aarde. Dit illustreer alles die almag en skoonheid waarmee God alle dinge geskep het. Leerlinge moet in hulle behandeling van die organismes leer om God nie net daarvoor te loof en te eer nie, maar ook om hulle verantwoordelikheid as rentmeesters van God se skepping, sorgsaam na te kom.
- Die kompleksiteit en onderlinge interafhanklikheid waarmee alle organismes leef, dui op die orde en struktuur wat God in sy skepping neerlê. By die behandeling van die voedselketting, moet leerlinge byvoorbeeld tot die besef kom dat God elke lewende organisme funksioneel geskep het om 'n besondere rol in sy skepping te speel.
- Al word 'n kat, 'n walvis en 'n vlermuis op grond van hulle anatomie saam met die mens as soogdiere geklassifiseer, is daar tog 'n wesenlike verskil tussen mens en dier. Anders as diere wat hulle kleintjies instinktief versorg, gee God aan die mens verstand om selfstandige besluite rakende die opvoeding van hulle kinders te neem. Dit is so aangesien God die "asem van die lewe" net in die mens se neus geblaas het. Leerlinge moet weet dat, al word die mens op die sesde dag as aardse wese geskep, hy anders as al die diere na God se beeld geskep word. 'n Mens kan dus nie bloot, op grond van sy anatomie, as dier geklassifiseer word nie.
- Soos die digter van Psalm 8, moet kinders ook leer om verstom te staan oor die wyse waarop God die mens se liggaam kunstig vorm. 'n Leerling wat dit besef, sal sy liggaam koester en versorg. Hy of sy sal ook so met sy eie en ander persone se liggame omgaan sodat dit dien tot opbouing van hulle naaste en tot verheerliking van God.

Die aanbieding van Fisiese Wetenskappe

Fisika en chemie fokus op die wetmatighede wat God in sy skepping neergelê het. 'n Gelowige onderwyser sal sy of haar leerlinge wys op die ordelike struktuur en die skoonheid wat God deur wetmatighede soos swaartekrag daargestel het. Leerlinge moet besef dat die mens hierdie wetmatighede deur middel van eksperimente kan waarneem, maar dat dit God se ewige krag is wat dit in stand hou. Wys jou leerlinge ook daarop dat God as Skepper van alle wetmatighede self nie daaraan gebonde is nie. Daarom kan God op die profeet Jesaja se gebed die son tien grade agteruit laat beweeg of kan die Here Jesus op die water na sy dissipels loop.

In die chemieklas moet leerlinge kan sien hoe God die mens toerus om sy kultuuropdrag deur middel van chemiese prosesse uit te voer. Ontwikkelinge op chemiese gebied het dit onder meer vir die mens moontlik gemaak om voedselproduksie te verhoog en gesinsorg te verbeter. Op so 'n wyse gee God aan die mens 'n instrument om sy skepping te bewerk tot sy eer en tot heil van ons naaste. Ongelukkig is daar ook persone wat ontdekkings op chemiese gebied aanwend tot nadeel van die mens en die natuur. Daarom is dit goed as leerlinge die geleentheid kry om te besin oor die wyse waarop die mens met chemiese uitvindings, soos chloorgas, omgaan.

In fisika word die kragte bestudeer wat in die natuur werksaam is. Leerlinge moet besef dat God deur kragte soos elektrisiteit dit vir die mens moontlik maak om sy beperkte vermoë te vergroot. Op so 'n wyse gee gelowige wetenskaplikes uitvoering aan God se kultuuropdrag om die aarde te bewerk. Net soos leerlinge in 'n Chemieklas moet leer om chemiese prosesse tot eer van God aan te wend, moet hulle dit ook in fisika aanleer. Vra gereeld kritiese vrae aan die leerlinge in jou klas om hulle denke in die verband te stimuleer. Wys hulle ook daarop dat God nie net die Skepper van alle dinge is nie, maar ook die Outeur van die Bybel is. Daarom kan dit wat jy in die Fisika-klas leer en God se Woord nooit mekaar weerspreek nie.

Aktiwiteit

Maak 'n plakkaat waarin jy jou leerlinge inlig oor 'n verkeerde en die regte beoordeling van natuurwetenskappe. Die volgende struktuur kan jou help:

1. Versamel inligting.
2. Beplan hoe die plakkaat moet lyk.
3. Maak die plakkaat.
4. Sit al die plakkate in die klas op waar al die leerlinge dit kan sien.

*Al word
leerinhoud soms
voorgeskryf,
moet die wyse
waarop dit
aangebied word
van so 'n aard
wees dat dit
getuig van God
as Skepper en
Onderhouer van
alle dinge.*

HOOFSTUK

5

Ekonomiese wetenskappe

Doelwitte

God stel die mens as rentmeester aan om al sy eiendomme te bewerk en te bewaak. Uit die Skrif is dit duidelik dat elke persoon eendag rekenskap sal moet gee oor hoe hy of sy God se middele gebruik het. Onderwysers moet weet wat verantwoordelike rentmeesterskap behels en hoe om hierdie waarhede aan hulle leerlinge oor te dra.

Hoe lyk ons leefwêreld?

Geld speel 'n sentrale rol in die meeste mense se lewens. Baie ouers sloof hulleself byvoorbeeld af om 'n inkomste te verdien, sodat hulle 'n hoë lewenstandaard kan handhaaf. 'n Goeie salaris, so glo hulle, verseker geluk. Dit bepaal hoe luuks jou motor is, hoe groot die huis is waarin jy woon of waar jy kan gaan vakansie hou. Kinders word van jongs af voorgesê om 'n beroep te kies wat 'n goeie inkomste sal genereer. Baie leerlinge neem ekstra wiskunde- of wetenskapklasse, alles in 'n poging om toelating tot studierigtings met 'n uitsig op 'n groot salaris te verkry. 'n Goeie salaris, so glo hierdie ouers, sal vir hulle kinders 'n goeie en voorspoedige lewe kan verseker.

Dieselfde gesindheid vind ons by baie onderwysers. Leerlinge word gemotiveer om hard te werk sodat hulle op finansiële gebied 'n sukses van hulle toekoms kan maak. Geldkoors word die maatstaf waarmee alles beoordeel word. Daarom geniet vakke soos Latyn of Geskiedenis, wat geen direkte finansiële voordeel vir 'n leerling inhou nie, min aftrek. In sekere gevalle word leerlinge selfs ontmoedig om aan aktiwiteite deel te neem, behalwe om daardeur 'n potensiële inkomste te kan genereer.

*Dit is die
Here wat
rykdom en
armoede
gee.*

Die gerigtheid op die “maak van geld” tree ook sterk in die kurrikulum na vore. Leerlinge moet entrepreneuriese vaardighede aanleer met net een doel voor oë: om soveel wins as moontlik te maak. En op die skool se entrepreneursdag ontvang die leerling wat die meeste wins kon maak, nog 'n paar rand ekstra as beloning vir sy prestasie. Al hierdie dinge veroorsaak dat leerlinge begin dink dat die najaag van geld die belangrikste doel in die lewe is.

Dit is nie maklik vir 'n gelowige onderwyser om Bybelse norme oor die ekonomie uit te leef en te onderrig nie. In ons materialistiese samelewing is die meeste mense van oortuiging dat jy self vir jou eie welvaart verantwoordelik is. Jy werk hard vir jou inkomste en kan daarom met jou geld maak wat jy wil. Vir God wat gee en hulle wat uit dankbaarheid werk, is daar in hulle denke nie veel ruimte nie. En tog is die Skrif baie duidelik hieroor. Dit is die Here wat rykdom en armoede gee. Hy sorg vir en onderhou alle dinge. 'n Onderwyser wat hierdie beginsel verstaan sien sy of haar beroep as 'n roeping. Jy werk in gehoorsaamheid aan die Here, nie vir die salaris nie. Maar dan sorg die Here in sy genade vir jou deur aan jou 'n inkomste te gee. Uit dankbaarheid daarvoor doen jy jou werk met toewyding en entoesiasme. Onderwysers wat dit besef, neem byvoorbeeld nie aan stakings deel nie!

Rentmeesterskap

Die grondbeginsel wat geld by die aanbieding van vakke wat oor die ekonomie handel is dat die aarde en alles wat daarop woon aan die Here behoort. Leerlinge moet leer dat hulle geld en besittings nie hulle eie is nie, maar aan die Here behoort. God "leen" dit net aan ons sodat ons dit in sy diens kan gebruik. Daarom staan ons as rentmeesters bekend. Om 'n rentmeester te wees is 'n groot verantwoordelikheid. Christus leer ons in die gelykenis van die talente dat Hy eendag gaan rekenskap eis wat elkeen met sy eiendom gemaak het. 'n Gelowige onderwyser sal daarom baie moeite doen om aan sy leerlinge te verduidelik hoe God wil hê hulle met sy eiendom moet werk.

Anders as ongelowiges wat net op eie behoeftes en genot ingestel is, moet 'n gelowige onderwyser sy of haar leerlinge leer om dit wat die Here aan hulle gegee het tot sy eer en in diens van hulle naaste aan te wend. Om hierdie aspek prakties te demonstreer kan byvoorbeeld van laerskoolleerlinge verwag word om 'n deel van hulle wins tydens 'n entrepreneursdag aan 'n lofwaardige saak, soos 'n voedingskema vir arm leerlinge, te skenk. Leerlinge leer daardeur dat 'n verantwoordelike rentmeester ander persone se belange in ag neem as hy of sy geld spandeer. 'n Besigheidstudies-onderwyser in die hoërskool kan weer met sy of haar leerlinge gesels oor sakepraktyke wat hulle naaste se nood of onkunde uitbuit. Eienaars van 'n mikro-leningsmaatskappy wat 'n onbillike rentekoers hef, gebruik beslis nie dit wat hulle ontvang het in diens van hulle naaste nie, maar verryk hulleself. Leerlinge moet leer om sulke gedrag as oneties te beskou.

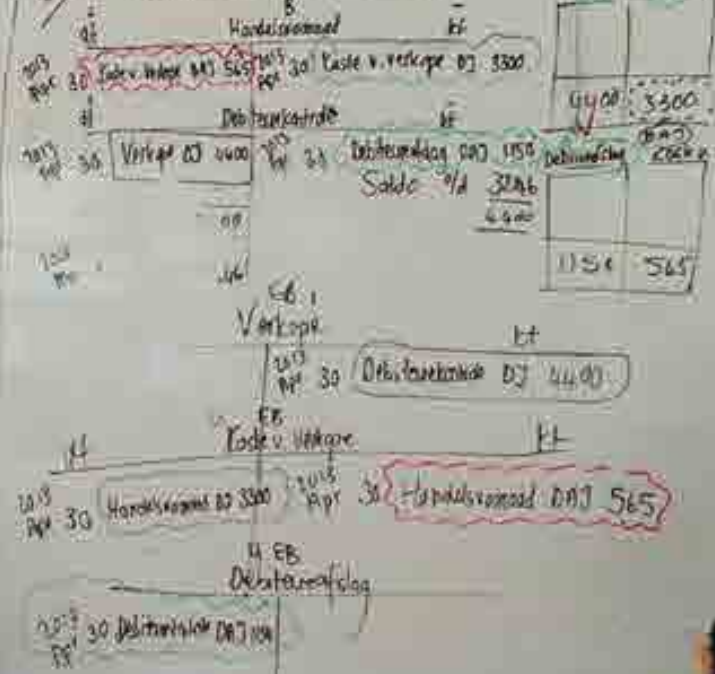
Die apostel Paulus skryf aan sy leerling Timoteus dat geldgierigheid die wortel van alle ewels is. Dit gebeur as iemand hom- of haarself nie meer as rentmeester sien nie, maar die eienaar wil wees. So 'n persoon kry nooit genoeg van sy besittings nie. Hoe hulle het, hoe meer wil hulle hê. Net soos Paulus die jong Timoteus waarsku, moet jy ook jou leerlinge teen geldgierigheid waarsku. Leer hulle dat slegs gehoorsaamheid aan die Here ware geluk bied, nie rykdom nie. Leerlinge wat byvoorbeeld net 'n studierigting volg omdat daardie beroep 'n groot inkomste bied, maak 'n fout. 'n Dokter, ingenieur of ouditeur kan net ware vreugde in sy of haar beroep vind as hy of sy dit doen waarvoor die Here hom of haar geroep het. Dan is jy nie 'n dokter of ouditeur vir die groot salaris nie, maar omdat jy jou naaste deur jou beroep wil dien.

Gedachtekas:
 Dozier
 Linsen
 Seewalder
 Kowatz
 Linsen
 Seewalder

Telefonat
 24.11.2011

Algemeinbilanz von Kas: 11/11

4400	3300
1150	3286

Datum	Posten	H	H
10.11.11	Handelsvermögen		565
15.11.11	Verkauf	4400	
15.11.11	Debitoren	1150	
15.11.11	Kreditoren		3286
15.11.11	Handelsvermögen		3300
15.11.11	Debitoren	1150	
15.11.11	Debitoren		1150

Aspekte wat aangespreek moet word in die onderrig van ekonomiese wetenskappe

Christus veroordeel glad nie gesonde ekonomiese aktiwiteite nie. Daar is niks mee verkeerd om te koop en te verkoop of om wins te maak nie. Die wyse Salomo besing selfs die lof van 'n deugsame vrou wat 'n goeie wins gemaak het. Dit is egter verkeerd as geld en besittings die dryfveer vir jou optrede word.

Die Bybel stel dit duidelik: Jy kan nie God en Mammon (die geldgod) tegelyk dien nie. Christen onderwysers wat vakke soos Rekeningkunde of Besigheidstudies aanbied, sal daarom die verskil tussen selfsug en verantwoordelike rentmeesterskap aan hulle leerlinge uitwys. Dit sluit die volgende in:

- In Rekeningkunde moet leerlinge leer dat alle berekeninge op 'n eerlike wyse moet geskied. State mag nie “gekook” word om syfers beter te laat lyk of om boeke te laat klop nie. 'n Christen-rekenmeester sal ook geen omkoopgeskenk aanneem om 'n persoon of instansie te bevoordeel deur inligting te verdraai of te weerhou nie.
- Die onderwyser wat Besigheidstudie aanbied, moet sy leerlinge op die verskil tussen 'n billike en woekerwins wys. 'n Christen-sakeman sal nie sy naaste uitbuit deur 'n buitensporige hoë fooi vir sy dienste of produkte te hef nie, selfs al is sy kliënte bereid om dit te betaal.
- 'n Besigheidstudie-onderwyser leer sy of haar leerlinge dat alle persone en ondernemings belasting moet betaal omdat God dit so vereis. Selfs al verkwis die staat die belastingbetalers se geld op aspekte wat nie hulle goedkeuring wegdra nie, mag belastingbetalers nie hulle belasting aan die staat op 'n oneerlike wyse weerhou nie.

*Gelowige
leerlinge
moet beseef
dat dit 'n
sëen is om
in God se
diens te
mag leef.*

- Leerlinge moet leer dat geld en besittings 'n gawe van die Here is wat geniet mag word. Daar is niks mee verkeerd om van die vrug van jou arbeid te geniet nie. Leerlinge mag geld bestee aan dinge wat vir hulle lekker is of dinge koop wat hulle benodig. Maar dit is verkeerd as jy geld begin verkwis deur 'n spandabelrige lewe te leef. In so 'n geval eer jy nie meer God met dit wat jy van Hom ontvang het nie.
- Verantwoordelike rentmeesterskap vereis selfdiscipline. Leerlinge moet gelei word om gedissiplineerd 'n deel van hulle inkomste te spaar vir later. Die Bybel prys diegene wat voorsorg tref vir moeilike tye wat mag voorlê. Maar leerlinge moet ook weet dat jy op God alleen en nie op al jou polisse en goeie beleggings moet vertrou nie.
- Leerlinge moet ook daarop gewys word dat diegene wat baie van die Here ontvang, 'n oop hand vir die armes moet hê. Die versorging van armes moet steeds 'n hoë prioriteit by elke gelowige leerling se besteding van sy of haar sakgeld geniet.
- Die Here gee nie aan almal eweveel finansiële middele nie. Party persone ontvang baie en is ryk, ander ontvang weer min en is arm. Leerlinge moet weet dat beide rykdom en armoede 'n gevaar inhou. Rykes kan maklik vergeet om op die Here te vertrou, terwyl armes weer aan God se versorging kan begin twyfel.

Onderwysers moet hulle leerlinge van jongs af leer om vergenoegd te wees met dit wat hulle van die Here ontvang het en steeds ontvang. Praat met die leerlinge in jou klas oor wat dit beteken om in tye van voorspoed dankbaar, en in tye van teëspoed geduldig te wees. Vergenoegdheid mag egter nooit tot luiheid aanleiding gee nie. Die Bybel stel dit duidelik dat hulle wat nie werk nie, nie mag eet nie. 'n Gelowige leerling moet beseft dat dit 'n seën is om in God se diens te mag arbeid.

Bestuur

Om 'n onderneming op Bybelse beginsels te bestuur is nog 'n aspek wat onderwysers in ekonomiese wetenskappe met hulle leerlinge moet bespreek. 'n Gelowige sakeman of -vrou se besigheid handel oor veel meer as die wins. Deur sy of haar onderneming voer hulle hulle kultuuroopdrag uit in diens van die gemeenskap en tot eer van God. Dit doen hulle byvoorbeeld deur werkgeleenthede te skep en om hulle werknemers se gawes en talente tot volle ontplooiing te bring.

Die leerlinge moet besef dat eienaars, bestuurders en werknemers voor God gelyk is. Die wyse waarop werkgewers en werknemers met mekaar omgaan, moet getuig van wedersydse waardering en respek vir mekaar. 'n Werkgever wat so na sy werknemers kyk, weet die arbeider is sy loon werd. Hy buit sy arbeiders nie uit deur aan hulle 'n onbillike loon te betaal of onnodig lang ure te laat werk nie, maar gee eerder aan hulle 'n billike vergoeding en die geleentheid om hulle plek in hulle gesin, kerk en die samelewing vol te staan. So 'n werknemer tree eerlik, lojaal en regverdig binne en buite sy onderneming op.

Werkers wat hulle werk as roeping sien, sal hulle arbeid nie so verrig dat hulle die plek waarvoor hulle werk skade sal berokken nie. Hulle werk met toewyding en entoesiasme, asof hulle nie die werk vir hulle werkgewer verrig nie, maar vir die Here. Hierin moet jy ook vir jou leerlinge 'n navolgenswaardige voorbeeld stel. Kla jy gedurig oor jou groot werklading en die swak vergoeding wat jy ontvang? Wys eerder aan jou leerlinge wat dit beteken om met toewyding en vreugde jou werk in diens van die Here te verrig.

Aktiwiteit

Verdeel in twee ewe groot groepe. Debatteer die volgende twee punte met mekaar:

- Daar is weinig dinge wat 'n Christen-onderwyser kan doen om die stroom van materialisme onder leerlinge sinvol teen te werk.
- Werk jy om te leef of leef jy om te werk?

*Geld speel 'n
sentrale rol in
ons leefwêreld.
Gelowige
onderwysers
moet klem lê op
die Christelike
wyse waarop
mense met geld
moet werk.*

HOOFSTUK

6 Geskiedenis

Doelwitte

Geskiedenis handel oor God se bemoeienis met sy skeppingswerke deur die eeue heen en die mens se reaksie daarop. God het die aarde geskep en beheer dit steeds. Jesus Christus se menswording, kruisiging en opstanding uit die dood is die belangrikste gebeurtenis in die wêreldgeskiedenis. Ná sy hemelvaart stuur alle gebeure onstuitbaar op sy wederkoms af. 'n Geskiedenis-onderwyser moet daarvan bewus wees dat God deur die geskiedenis Homself openbaar en hy of sy weet hoe om dit aan die leerlinge oor te dra.

Verskillende geskiedenisbeskouings

Om 'n persoon, volk of land na behore te ken, moet jy sy geskiedenis ken en verstaan. Die laaste konflikte waarby 'n land betrokke was, het byvoorbeeld 'n groot invloed op die denke, emosie en optrede van die burgers van 'n land. Die geskiedenis help ons om die hede beter te verstaan en om tendense te identifiseer wat die hier en nou beïnvloed. Maar wat bepaal die verloop van geskiedenis? Is die geskiedenis 'n kringloop van oorsaak en gevolg, 'n toevallige sameloop van gebeure of is daar 'n hoër hand wat bepaal wat gebeur? Was die uitwissing van miljoene Jode in die Tweede Wêreldoorlog die gevolg van Hitler se wrok teen Jode, was die Jode toevallig op die verkeerde tyd op die verkeerde plek en waarom het God dit toegelaat dat soveel Jode in gaskamers moes sterf?

'n Persoon wat hierdie soort vrae sinvol wil beantwoord, moet moeite doen om hom- of haarself vanuit die Bybel te vergewis wat God oor die geskiedenis openbaar. Dawid verskaf die fondament waarop die bestudering van geskiedenis berus as hy in Psalm 24 skryf dat die aarde en diegene wat daarop woon aan die Here behoort. Geskiedenis fokus op God se eiendom en wat daarmee in die verlede gebeur het en steeds gebeur.

*Leerlinge
moet
verstaan
dat niks
buite God se
wil gebeur
nie. Sy wêe
strek ver bo
ons begrip.*

God staan nie los van die wêreld (sy eiendom) soos baie filosowe beweer nie, Hy heers aktief daaroor. 'n Mooi voorbeeld hiervan vind ons in die verhaal van Josef. Sy broers dink hulle kan met Josef maak wat hulle wil, maar later wys Josef hulle daarop dat dit God was wat die gebeure so bestuur het. Hy bestuur konings en maghebbers om sy wil te volbring. Na Jesus se opstanding uit die dood gee God alle mag in die hemel en op die aarde aan Hom. Hy as God se gesalfde koning heers nou oor alle dinge. Hierdie is nie net 'n belydenis of 'n klomp mooi woorde nie, maar 'n realiteit. God se beskikking sluit nie die mens se verantwoordelikheid uit nie. God stel die mens as sy rentmeester aan om sy eiendom te bewoon, te bewerk en te bewaar.

As Geskiedenis-onderwyser moet jy gereeld met jou leerlinge oor God se koningskap praat. Leerlinge moet daarop gewys word dat Jesus Christus koning is en bly. Niks gebeur buite sy wil nie. Verduidelik aan die leerlinge dat die Here se weë ver bo ons begrip strek. Daarom verstaan ons nie waarom God dit byvoorbeeld toelaat dat duisende onskuldige kinders jaarliks in konflikte sterf of waarom goddelose diktators toegelaat word om die kerk te vervolg nie. Die apostel Paulus verduidelik aan die Korintiërs dat ons nou deur 'n spieël in 'n raaisel kyk, maar dat ons eendag ten volle sal verstaan. Al kan jy nie al die vrae van die leerlinge beantwoord nie, gee die Bybel wel die versekering dat God alle dinge ten goede laat meewerk vir dié wat Hy uitverkies het. 'n Leerling wat hierdie beginsel verstaan sal nie God se goedheid betwyfel nie.

Sien God se hand in die geskiedenis raak

Die woord "historie", 'n sinoniem vir geskiedenis, gee 'n goeie aanduiding waarom die vak Geskiedenis handel. Dit handel oor God se pad met die mens "His story" deur al die eeue. Onderwysers wat God en sy kerk uit die wêreldgeskiedenis wil uitsluit besef nie dat dit onmoontlik is nie. Of jy dit wil aanvaar of nie, God heers oor alle dinge. Toe koning Kores van Persië in die sesde eeu voor Christus groepies Jode uit Babel na Juda terug gestuur het, het hy beslis nie besef God gebruik hom as instrument om sy wil te volbring nie. Die profeet Esra maak dit egter duidelik dat dit God is wat sy gees opgewek het om dit te doen. Dit is die Here wat regeerders aanstel, kinders aan ouers gee of jou by die skool geplaas het waar jy jou roeping moet ultiëf.

As die Here ouers en onderwysers oproep om aan die volgende geslag van sy roemryke dade te vertel, sluit dit nie wêreldgeskiedenis uit nie. In die wêreldgeskiedenis moet leerlinge ook leer om God se wonders en sy mag raak te sien. As onderwyser moet jy gereeld die volgende aspekte met jou leerlinge bespreek:

- Die Here hou sy kerk in stand te midde van 'n goddelose wêreld. In die geskiedenis kan ons duidelik sien hoe Satan God se kerk wil vernietig, maar God bewaar sy kerk. Daar sal altyd gelowiges wees wat God bly dien.
- God se voorsienigheid strek oor al die eeue. Hy is goed vir en lankmoedig met alle mense. Hy laat die son opkom en laat dit reën oor goeie en slegte mense.

- Hoe lyk elke leerling se historiese wortels? En hoe het die Here in sy of haar voorgeslagte gewerk? Kinders moet in die wêreld-, vaderlandse en hulle eie familiegeskiedenis die hand van die Here kan raaksien. Al leef ons in die 21ste eeu, het die mens steeds 'n behoefte daaraan om God se wonders in sy leefwêreld raak te sien.
- Die voortdurende stryd wat daar heers in die geskiedenis tussen God se koninkryk en die ryk van Satan gaan steeds voort. Satan en sy engele is reeds deur Jesus Christus verslaan en hulle is daarom soos 'n brullende leeu wat alles in sy vermoë doen om God se kerk van Hom afvallig te maak.
- Die dade van die persone wat aan God gehoorsaam was en die heilsame gevolge van hulle optrede kan dikwels gesien word. Maar ook die dade van die wat ongehoorsaam aan die Here was en die destruktiewe gevolg daarvan.

*Ten diepste
gaan dit
oor wat die
mens se plek
en taak in
die wêreld is.*

Die beoordeling van geskiedenis

Die betekenis wat verskillende persone aan 'n geskiedkundige gebeurtenis heg, kan uiteenlopend van aard wees. Wat een persoon as 'n heldedood sien, word deur die volgende persoon as sabotasie beskou. Is 'n bomplanter 'n vryheidsvegter of terroris? Hierdie dilemma is veral vandag aktueel in die beoordeling van die Suid-Afrikaanse geskiedenis. Gewoonlik word die geskiedenis vanuit die oogpunt van die oorwinnaar aangebied, maar is dit reg? Moet die geskiedenis selektief net sekere onderwerpe wat jou mening sal bevoordeel, uitlig en ander sake wat jou kan benadeel of sleg laat lyk eerder uitlaat? Beslis nie. 'n Gelowige onderwyser poog om die geskiedenis op 'n eerlike wyse te beoordeel. Dit sluit in dat jy nie bewustelik sekere gebeure versluier nie, maar ook nie sekere gebeure veridealiseer nie. Dit vereis 'n deeglike kennis van hierdie vakgebied.

Net soos in ander vakgebiede is die Bybel die enigste norm waaraan 'n onderwyser geskiedkundige gebeure moet beoordeel. Vanuit 'n Bybels-normatiewe oogpunt gesien, gaan dit oor meer as die uitkoms van 'n veldslag of die ekonomiese en maatskaplike gevolge van 'n konflik. Ten diepste gaan dit oor wat die mens se plek en taak in die wêreld is en oor sy gehoorsaamheid aan die Here. Toon 'n persoon se optrede dat hy of sy God en sy naaste liefhet en dien?

'n Onderwyser moet alle gebeure wat hy met die leerlinge behandel vanuit hierdie perspektief beoordeel. 'n President kan sy land tot 'n modelstaat ontwikkel, maar as die metodes wat hy gebruik oneties is, kan sy optrede nie geregverdig word nie. 'n Persoon se optrede kan goeie sowel as slegte elemente bevat. Ikone soos Paul Kruger of Nelson Mandela se optrede was beslis nie net goed of net sleg nie. Dit is immers eie aan elke mens om ook foute te maak. Dit geld ook vir die optrede van 'n staat of 'n politieke stelsel. Wees eerlik in jou beoordeling daarvan. Wys die leerlinge op die verkeerde, maar ook op die goeie van elke politieke bedeling.

Ander aspekte van belang in die aanbieding van Geskiedenis

'n Gelowige onderwyser sal hom of haar daarvan weerhou om die optrede van 'n persoon, hoe vroom ook al, tot norm te verhef. Onthou, die Bybel bly die enigste norm en daarom kan die optrede van figure soos Johannes Calvyn, Emily Hobhouse of Moeder Theresa nooit tot die norm verhef word nie. Wees versigtig om sekere persone of groepe waarvan jy nie hou nie, as slegte kreature uit te beeld, terwyl ander waarvan jy wel hou, verheerlik word. Dit is oneerlike wetenskapsbeoefening om so met die geskiedenis om te gaan.

Nog meer verkeerd is dit om namens God te besluit wat sy doel of wil met die uitkoms van 'n geskiedkundige gebeurtenis was. Jy kan nie vir die kinders in jou klas leer dat God kommunisme tot 'n val gebring het omdat dit goddeloos was of dat die Boere die Slag van Bloedrivier gewen het omdat hulle volkome op die Here vertrou het nie. Onthou God se weë is ver bo ons denke verhef. Ons kan die Here nie kaap om by ons beoordeling van sake in te pas nie. 'n Gelowige onderwyser sal eerder beskeie met die geskiedenis omgaan, want hy of sy weet hoe klein en nietig hy of sy is.

Leer die leerlinge om die geskiedenis as 'n eenheid te sien. Alles wat plaasvind, is aan die Here en daardeur ook aan mekaar gekoppel. Nie net groot gebeurtenisse soos die VSA se inval van Irak is belangrik nie, maar ook klein gebeure soos die oprigting van 'n hospitaal in Bagdad. Alle gebeure groot en klein, lei tot die realisering van God se koninkryk wat sy voltooiing in Jesus Christus se wederkoms sal vind. Dan word die wêreldgeskiedenis afgehandel en leef dié wat Hy uitverkies het in ewige vrede saam met Hom op die nuwe aarde.

Aktiwiteit

Skryf 'n artikel van minder as 120 woorde waarin jy een of ander historiese gebeurtenis beskryf en uit 'n Bybels-normatiewe oogpunt beoordeel.

*As Geskiedenis-
onderwyser moet
jy gereeld met
jou leerlinge
oor God se
koningskap
praat. Leerlinge
moet daarop
gewys word dat
Jesus Christus
koning is en bly.*

HOOFSTUK

7 Geografie

Doelwitte

Geografie is die studie van die leefomgewing waarbinne God die mens geplaas het. As God skep, koppel hy Homself direk aan die aarde. Hy skep 'n tuin waarin die mens moet woon en werk. Ná Adam en Eva se sondeval, word die mens uit die Paradys verdryf. Sedert die sondeval gaan die aarde gebuk onder aanslae en verganklikheid. Adam moet in moeilike omstandighede sy brood verdien. In Geografie moet leerlinge gelei word om die grootsheid, prag en orde in die skepping raak te sien. Hulle moet ook leer om die effek van sonde op die natuur te identifiseer en hoe dit die mens raak.

God gee woonplek vir die mens

Veral hoërskoolleerlinge kyk dikwels baie krities na hulle omgewing. Hulle hou byvoorbeeld nie juis van die buurt waarin hulle woon nie, of die klimaat is te warm of te koud. Ander leerlinge het weer geen belang by die ekonomiese aktiwiteite wat in die gebied beoefen word nie. Sulke leerlinge wens dikwels hulle kan eerder in 'n ander dorp of selfs in die buiteland woon. Hierdie denke bied die ideale geleentheid aan 'n gelowige Geografie-onderwyser om met sy leerlinge oor die aarde as woonplek vir die mens te praat. Leerlinge moet hoor dat God die mens op aarde geplaas het om daarin te woon en te werk. Hierdie grondbeginsel uit die Skrif verskaf die fondament vir die aanbieding van Geografie as vakgebied.

Reg deur die Skrif is dit duidelik dat die Here plek vir sy kinders maak. Aan die aartsvader Abraham beloof God byvoorbeeld nie net 'n nageslag nie, maar ook 'n land om in te woon. In Christus kan God se gelowige kinders nou op die hele aarde woon. Dit is die Here wat vir al die volke van die aarde plek gee. 'n Leerling wat beseft dat lewensruimte 'n geskenk en opdrag van die Here is, kyk anders na sy eie bestaan op aarde. Niemand mag 'n ander persoon sy leefruimte ontnem, slegs omdat hy oor die mag besit om dit te doen nie. Net so moet naturalistiese sieninge, wat die ongerepte natuur (sonder die mens) idealiseer, afgewys word. Leerlinge moet van jongs af leer dat God aan elke persoon (en groep) 'n plek, maar ook 'n taak, op aarde gee.

Geografie fokus op die verband tussen die mens en die aarde waarop God die mens laat woon. Dit impliseer baie dinge vir 'n gelowige onderwyser. Die grootheid en almag van God moet byvoorbeeld aan die leerlinge uitgewys word as natuurverskynsels soos berge, riviere en oseane behandel word. Leerlinge moet hulle eie nietigheid voor die almagtige God besef. Christus self wys sy dissipels daarop dat hulle sy naderende voetstappe moet raaksien in elke aardbewing, pes siekte en hongersnood wat plaasvind. 'n Gelowige onderwyser moet in navolging van Christus dit ook doen. Leerlinge moet weet dat siklone, tornado's en vloede almal natuurverskynsels in die hand van die Here is. Hy laat dit reën op wie Hy wil, soos Hy wil, op gelowige en ongelowige mense.

Die wonder van God se skepping

In Geografie as vakgebied tree die onderlinge orde en struktuur wat God in sy skepping neergelê het duidelik na vore. Die waterkringloop is 'n enkele voorbeeld waarin 'n Geografie-onderwyser aan sy leerlinge kan toon hoe wonderlik God die aarde toeberei het. Dit is God wat vir mens en dier hulle voedsel gee. Leerlinge moet besef dat hierdie en ander komplekse strukture wat ons op aarde vind, nie die gevolg van 'n toevallige sameloop van gebeure is nie. Daar agter vind ons eerder die hand van die almagtige God wat alles kunstig daargestel het. Al kom en gaan menslike teorieë, moet elke Geografie-leerling tot die insig kom dat God alleen kan skep. Buiten dit wat God in sy Woord aan ons bekend maak, weet ons bitter min oor hoe alles ontstaan en verder ontwikkel het. Wat ons wel weet is dat God steeds alles aktief dag vir dag onderhou. Tereg kan die psalmdigter skryf dat dit God is wat die son smôrens laat opkom en saans weer laat sak.

Deur die bestudering van God se werke in Geografie leer ons ook meer van sy besonderse eienskappe ken. Die grootheid van die sterrehemel met al sy derduisende sterre is maar 'n stukkie afbeelding van God se goddelike majesteit. Net so kry ons iets te sien van sy skoonheid in 'n mooi wolkformasie, of van sy ewige krag in die magtige strome van die oseaan. Leerlinge moet ook leer om die Here se versorgende hand in die bestudering van die aarde raak te sien. Dis Hy wat voedsel aan die mens gee deur byvoorbeeld die koring en druiwestok te laat groei. Al noem jy hierdie aspekte nie tydens elke geografieles aan jou leerlinge nie, is dit tog wys om per geleentheid vir 'n oomblik stil te staan en aan jou leerlinge die grootsheid van God in jou vakgebied uit te wys. So leer die leerlinge nie net meer van Geografie as vakgebied nie, maar in die eerste plek meer van die Here, wat Here is oor alle wetenskaplike denke.

Bekende natuurwetenskaplikes soos Kepler en Galileo het hierdie waarheid goed verstaan. Van Kepler, die Duitse sterrekundige, het die volgende gebed bewaar gebly: "Ek dank U, Skepper en Here, dat U my hierdie vreugde in u skepping, hierdie genot in die werke van u hande geskenk het. Ek het die heerlikheid van u werke aan die mense bekend gemaak vir sover my eindige gees u oneindigheid kon verstaan. As ek iets gesê het wat U onwaardig was of as ek eie eer mag gesoek het, vergeef my dit dan tog genadiglik." Galileo het weer gesê: die werke van God se vinger - dit wil sê wat sy hande in die skepping gemaak het - en die werke van God se mond - dit wil sê wat God in sy Woord geopenbaar het - kan mekaar nie teenspreek nie. Ons kan daarom op hierdie wyse onbevange wetenskap bedryf. Hierdie selfde gesindheid moet ook in ons as Christen-onderwysers na vore tree.

*God het
die mens
op aarde
geplaas om
daarin te
woon en
te werk.*

Die mens se kultuuropdrag

Die besondere taak wat God aan die mens op aarde gee is 'n groot, maar heerlike opgawe. Die mens, as kroon van God se skepping, moet as sy verteenwoordiger nie net oor sy skepping heers nie, maar dit ook bewerk en bewaar. Alle dinge wat God geskape het, moet so aangewend word dat God se naam daardeur verheerlik word. Leerlinge in die laerskool moet in Sosiale Wetenskappe (SW) leer dat die goud van die aarde letterlik ontgin moet word om daarmee voorwerpe tot eer van God te vervaardig. Net so moet die boer sy gewasse verbou om tot God se eer voedsel aan mens en dier te verskaf. As God skep, skep Hy 'n tuin, maar as Hy weer kom, is daar 'n stad. Hiervan moet gelowige kinders leer om as arbeiders in diens van God op te tree.

Die opdrag aan die mens om oor die skepping te heers, staan as die kultuuropdrag bekend. In Geografie moet die leerlinge leer wat dit beteken om hierdie opdrag in praktyk uit te leef. Hoe moet 'n aarde lyk waarop die Here as koning erken word? Leerlinge in die hoërskool moet byvoorbeeld tot die besef gelei word dat sosio-ekonomiese faktore nie alleen bepalend mag wees by die vestiging van 'n nedersetting nie. Is dit Bybels geregverdig dat een groep mense in weelde leef, terwyl hulle naaste 'n paar honderd meter verder nie eers oor skoon drinkwater of sanitasiegeriewe beskik nie? Of mag die ontginning van grondstowwe onbeperk plaasvind solank dit net 'n bydrae tot die stimulering van die ekonomie lewer? Leerlinge sal net hulle kultuuropdrag kan uitleef as hulle geleer word om hierdie en ander soortgelyke temas (wat in Geografie na vore tree) vanuit Skriftuurlike norme te beoordeel.

Uit die kultuuroopdrag blyk dit duidelik dat daar op aarde gewerk moet word. God gee die middele aan die mens om Hom mee te verheerlik, maar die mens moet dit ontgin. God kon groot stede met mooi strate en huise geskep het, maar Hy doen dit nie. Hy wil eerder sien hoe ons as sy kinders dit doen. Dit maak Geografie as vakgebied uiters belangrik. Hier moet leerlinge leer hoe om God se skepping tot sy eer te ontplooi. Hulle moet weet dat God water, olie, hout, platinum en talle ander hulpbronne in sy skepping neergelê het, vir die mens om te gebruik. Die hoërskoolseun wat eendag 'n myningenieur wil word, moet nou reeds leer dat hy die grond, water en ander middele mag gebruik om minerale te ontgin. Hy mag skagte sink, strukture oprig en behuising vir die arbeiders oprig. Maar hy moet ook weet dat hy hom nie aan lug-, grond- en waterbesoedeling mag skuldig maak nie, aangesien dit in die eerste plek God se eer sal aantas.

Die gevolge van sonde

Die effek van die sondeval kan duidelik aan leerlinge uitgewys word in die bestudering van Geografie. Die apostel Paulus skryf in sy brief aan die gemeente in Rome dat die hele skepping sug en in barensnood verkeer. Grondersie, die gat in die osoonlaag, en besoedelde lug en riviere is maar enkele voorbeelde waarvan ons daagliks te hore kry. Leerlinge moet besef dat die sondeval nie net die mens nie, maar ook die mens se leefwêreld, direk nadelig beïnvloed. Boere voer 'n nimmer-eindigende stryd teen onkruid en plaë en selfs die strukture wat die mens oprig benodig deurlopende instandhouding. Wys die leerlinge in jou klas daarop dat alles op aarde weens die sondeval aan verganklikheid onderworpe is. Daarom sien die natuur net soos die kinders van God na Christus se wederkoms uit. Dan sal diegene wat God uitverkies het in God se teenwoordigheid op die nuwe aarde leef.

In plaas daarvan om as verantwoordelike rentmeesters op te tree, stel baie mense eerder hulle eie wil voorop. In die bestudering van Geografie, vind ons veral die volgende drie uitwasse:

- Panteïste vergoddelik God se skeppingswerke in plaas daarvan om God self te verheerlik. Aanhangers hiervan is gewoonlik teen enige nuwe ontwikkelings gekant aangesien dit die natuur, wat hulle verafgod, kan beïnvloed.
- Humaniste stel daarteenoor weer alleen maar die belange van die mens voorop en nie die natuur of die eer van God nie. Dit gee dikwels aanleiding tot 'n uitbuiting van die natuur vir menslike gewin.
- Deïsme huldig die oortuiging dat God wel alle dinge geskape het, maar hom daarna aan sy skepping onttrek het. Die gang van sake word volgens hierdie siening deur natuurwette bepaal. Volgens hierdie siening bepaal die mens sy eie lot.

Veral hoërskoolleerlinge moet van hierdie sienings, wat dikwels selfs in skoolhandboeke voorkom, kennis dra. 'n Gelowige onderwyser sal moeite doen om leerlinge te leer om hierdie verkeerde sieninge aan die hand van Bybelse norme af te wys.

Aktiwiteit

Ontwikkel vir jouself 'n slagspreuk wat jou sal motiveer om Geografie uit 'n Bybels normatiewe oogpunt aan te bied. Plak dit iewers in jou klas op waar jy dit gereeld sal sien.

*Geografie fokus
op die verband
tussen die mens
en die aarde
waarop God die
mens laat woon.
Die grootheid
en almag van
God moet aan
die leerlinge
uitgewys word
en leerlinge
moet hulle eie
nietigheid voor
die almagtige
God beseef.*

HOOFSTUK

8 Kuns, drama en musiek

Doelwitte

God gee aan die mens die opdrag om sy skepping nie net te bewoon nie maar dit ook te bewerk en te bewaar. Deur kultuurontwikkeling moet die mens van 'tuin' na "stad" beweeg. Die mens ontvang die vermoë om hierdie opdrag op 'n kreatiewe wyse uit te voer sodat die estetiese (mooie) in God se skepping sigbaar word. Kuns, drama en musiek is by uitstek die vakgebiede wat hulle daartoe leen om die estetiese in God se skepping raak te sien en te waardeer. kuns-, drama- en musiekonderwysers moet hulle leerlinge help om 'n goeie onderskeidingsvermoë te ontwikkel sodat hulle 'n waardering kan hê vir die skoonheid in hulle vakgebied.

Kunsbeoefening is eie aan die mens

In die hede of in die verlede, in ontwikkelde of in onderontwikkelde samelewings, oral tref ons kunswerke aan. Of dit nou musiek, drama, beeldhouwerk of 'n skildery is, die mens is van nature geneig om skeppend op te tree. Maar anders as God wat uit niks die heelal kunstig geskep en toeberei het, is die mens se vermoë om te skep beperk tot dit wat God daargestel het. Van die woordkunstenaar se stem tot die pottemaker se klei is alles middele wat God gee om kunswerke mee te skep. Dit geld ook vir die leerlinge in jou klas. 'n Christen-onderwyser sal sy leerlinge wys op hulle beperkte vermoëns om te skep en op God se almag, wat deur sy Woord die aarde kunstig geskep het en ook weer gaan herskep as Christus op die wolke kom.

Deur kuns, drama en musiek gee die mens uiting aan sy gevoelens, verwagtings en oortuigings. Vername konings, soldate en edelmannes in die Middeleeue het byvoorbeeld skilderye of standbeelde van hulself laat maak om hulle eie prag en praal ten toon te stel. Die Farao's van Egipte het selfs enorme piramiedes laat oprig om uiting te gee aan hulle begeerte om vir ewig te bly voortleef. Daardeur het hulle gierigheid, hoogmoed en selfgerigtheid duidelik sigbaar geword. Leerlinge wat baie talent van die Here ontvang het, moet daarop attent gemaak word dat hulle maklik in 'n soortgelyke slaggat kan trap as hulle eers aansien en roem begin verwerf. As kunsonderwyser moet jy aan jou leerlinge verduidelik dat die eer eerder God toekom vir die talente wat Hy gee en vir die moontlikhede wat God in die skepping gelê het om op 'n kreatiewe wyse te benut.

*Deur kuns,
drama en
musiek gee
die mens
uiting aan
sy gevoelens,
verwagtings
en
oortuigings.*

Kunsbeoefening tot eer van God

Die Bybel verwys op vele plekke direk en indirek na kuns. Verskeie gedeeltes in die Bybel is byvoorbeeld op 'n kunssinnige wyse geskryf. Kunsvorme soos rym, kadans en herhaling kom algemeen voor. In die boek Psalms gebruik God byvoorbeeld musiek as kunsvorm om sy Woord by sy kinders in te skerp. Daarom is dit goed as leerlinge van jongs af gewyde liedere, soos die psalms, tydens hulle musiekperiode aanleer. Op so 'n wyse kan musiek-onderwysers ook help om die basiese Skrifwaarhede aan leerlinge te onderrig.

In beide die tabernakel en tempel van Salomo het kunswerke ook 'n belangrike rol gespeel om 'n sekere boodskap aan die volk oor te dra. Die mantel van die Hoëpriester se soom word byvoorbeeld kunstig met pers, purperrooi en bloedrooi granaatjies versier. Tussen die granaatjies hang daar goue klokkies wat moet lui as die Hoë-priester in die heiligdom ingaan om voor God te verskyn. Hieruit blyk dit duidelik dat God 'n welgevalle het aan kunswerke wat Hom verheerlik. 'n Christen-onderwyser sal sy leerlinge leer om nie bang te wees om kuns te beoefen nie, maar dit wel op so 'n wyse te doen dat dit tot God se eer strek. Dan mag leerlinge 'n mooi liefdesliedjie komponeer of 'n goeie drama oor die intriges van 'n gesin opvoer.

Kunstenars soos Bach of Rembrandt het die grootheid van God deur hulle kunswerk besing. "Die Messias" van Händel is 'n goeie voorbeeld van so 'n kunswerk wat ten doel het om God te loof en te prys. Christen-onderwysers moet hulle leerlinge daarop wys dat hulle kunswerke ook uiting gee aan dit wat vir hulle belangrik is. Getuig hulle kunswerke van 'n strewe na vryheid, rykdom en eer of getuig dit van vergenoegsaamheid, diensbaarheid en liefde? Hierdie beginsel geld nie net vir die kunstenaar wat sy kuns beoefen nie, maar ook vir diegene wat sy kunswerke geniet.

Kuns, drama en musiek as vakgebied

Die vakgebiede kuns, drama en musiek bestaan om God te verheerlik deur kunswerke te skep. In sy genade gee God byvoorbeeld aan die mens 'n stem om mee te praat. 'n Kunssinnige leerling sal gou agterkom dat woorde sekere tone het, wat as dit in die regte patroon gerangskik word, mooi klink om na te luister. Dit geld ook vir sekere kleure, musieknote of bewegings wat as dit in die regte kombinasie gebruik word, 'n mooi geheel vorm. Dit is die kunsonderwyser se taak om hierdie patrone, kombinasies en ander kunselemente aan sy of haar leerlinge te onderrig. Op so 'n wyse ontvang leerlinge die boublokke wat nodig is om hulle kreatiewe vermoëns tot eer van God te ontwikkel en te gebruik.

Nie alle kunstenaars gebruik die moontlikhede wat God gee op die regte wyse nie. Sonde en ongehoorsaamheid bring mee dat sommige kunstenaars juis deur middel van hulle kunswerke teen God rebelleer. 'n Christen-onderwyser sal sy leerlinge waarsku om nie, in hulle strewe om uitdrukking aan hulle eie gedagtes en gevoelens te gee, goddeloos op te tree nie. Leerlinge wat hulle byvoorbeeld besig hou met vulgêre lirieke of tekeninge kom direk teen God se morele orde in opstand. Daardeur misbruik hulle hulle talente en die moontlikhede wat God gee, vir hulle eie bevrediging. Daag eerder jou leerlinge uit om kunswerke te skep wat fokus op dit wat waar, eerbaar, regverdig, rein, lieflik en loflik is. Leerlinge wie se lewe en kunswerke hierop fokus, ontvang die belofte dat die vrede van God met hulle sal wees.

*Nie alle
kunstenaars
skep tot eer
van God nie.*

Evaluering van kuns

Om 'n leerling te leer hoe om 'n kunswerk korrek te beoordeel, is nie maklik nie. Wat vir een leerling mooi is, is nie noodwendig vir 'n ander leerling mooi nie. Nie alle leerlinge hou ewe veel van klassieke musiek of 'n natuurtoneel in 'n skildery nie. En tog is dit belangrik dat 'n kuns- onderwyser sy leerlinge leer om die kuns- en morele waarde van 'n kunswerk afsonderlik en objektief te beoordeel.

Leerlinge moet besef dat alle kuns wat mooi lyk of goed klink nie noodwendig goeie kunswerke is nie. Baie kunstenaars gebruik juis hulle kuns as medium om vir die wêreld hulle afkeer of verwerping van God te demonstreer. 'n Kunswerk in 'n Boeddhistiese tempel kan vanuit 'n kunssinnige oogpunt 'n meesterstuk wees en tog waardeloos aangesien dit 'n goddelose boodskap oordra. Kunswerke het net waarde as dit getuig van gehoorsaamheid aan God en tot sy eer geniet kan word. Leerlinge moet ook leer om 'n kunswerk van die kunstenaar te skei. Heiden-kunstenaars kan ook briljante kunswerke skep en nie alle Christen-kunstenaars se kuns is goed nie. Dit kan selfs gebeur dat heidense kunstenaars God deur hulle kunswerke verheerlik, al is dit nie hulle bedoeling nie. Musiekleerlinge kan byvoorbeeld waardering vir Paganini se vaardigheid en tegniek as violis hê, al was hy 'n skurk en rondslaper in sy privaatlewe.

'n Kunsgelletterde leerling kan die waarde van 'n goeie kunswerk net soveel beter verstaan en waardeer as ander persone, aangesien hy of sy weet watter besondere talent en vaardighede dit verg om so 'n kunswerk te skep. 'n Goeie kunswerk getuig nie net van die kunstenaar se talent en vaardigheid nie, maar wek ook 'n bepaalde emosie by 'n persoon op wat daarna kyk of luister. Dit is oorspronklik en dra 'n spesifieke boodskap oor. 'n Onderwyser wat sulke kunswerke aan sy klas voorhou, leer sy leerlinge om "die mooie in die lewe", as 'n Godgegewe gawe te waardeer en te geniet. Leerlinge leer ook wat dit verg om goeie kunswerke te skep wat tot eer en verheerliking van God en tot opbou van hulle naaste strek.

Die waarde van kuns

Baie Christene het al in die verlede die waarde van kuns, drama en musiek bevestig. Volgens hulle het dit weinig waarde aangesien hierdie kunsvorme net 'n refleksie van die lewe is en nie die lewe self nie. Ook in die onderwys is daar baie persone wat leerlinge ontmoedig om kuns, drama of musiek as vak te neem. Hulle is van oortuiging dat rekenaarwetenskap en ekonomiese wetenskappe meer praktiese toepassingswaarde het en dus liefs geneem moet word.

Ouers en onderwysers wat so oordeel, ontken die "mooi en skone" wat God in sy skepping gelê het. Net soos Hy goud, silwer en ander edelstene aan die mens gegee het om mooi voorwerpe tot sy eer te maak, gee Hy ook kuns, drama en musiek om Hom daarmee te verheerlik. 'n Kuns-, drama- of musiekleerling hoef daarom nie sy vakkeuse te probeer regverdig nie. Soos alle ander vakgebiede, fokus hierdie vakgebied op 'n klein deeltjie van God se skeppingswerke. Die uitdaging vir 'n Christen-kunsonderwyser is hoe om hierdie deeltjie van God se skepping (sy vakgebied) tot eer van Hom te heilig. Leerlinge wat leer om hulle kuns op so 'n wyse te beoefen, kry 'n eie staanplek, met Christus as hulle fondament. Hulle word nie deur die populêre modegiere van die kunswêreld opgeslurp nie, maar gee eerder lig in 'n donker wêreld.

*God gee
kuns, drama
en musiek
aan ons
om Hom
daarmee te
verheerlik.*

Kunstenars kan deur hulle kunswerke hulle aanhangers se denke ten goede of ten kwade verander. 'n Goeie voorbeeld hiervan is die invloed wat die sanger John Lennon en sy popgroep "The Beatles" in die sewentigerjare uitgeoefen het. Deur sy liedjies en uitsprake het hy die bestaande orde bevraagteken. Veral jong mense het as gevolg van sy musiek die grense van aanvaarbare moraliteit geleidelik begin verskuif. Al het baie persone beweer hulle luister slegs na die musiek omdat dit goed op die oor val, was dit beslis nie die geval nie. Sy boodskap het ingang by miljoene persone wêreldwyd gevind.

Vandag is daar talle sulke kunstenaars ook in Suid-Afrika. Onderwysers moet veral die leerlinge wat 'n loopbaan in die kunste wil volg daarop wys dat dit 'n groot verantwoordelikheid is om 'n kunstenaar te wees. Watter boodskap dra jou jou kunswerk uit, goed of sleg? Weet dat God van jou rekenskap gaan eis van elke persoon wat jy deur jou doen en late (ook jou kunswerke) van Hom afvallig gemaak het.

Aktiwiteit

Vra 'n paar persone om kunswerke te bring wat julle as 'n groep kan beoordeel. Dit kan 'n populêre liedjie, 'n gewilde TV-drama of tydskrifartikel insluit. Evalueer nou die kunswerk uit 'n artistieke en morele oogpunt. Watter goeie en slegte elemente kan julle in die kunswerk raaksien?

*‘n Christen-
onderwyser sal
sy leerlinge wys
op hulle beperkte
vermoëns om
te skeep en op
God se almag,
wat deur sy
woord die aarde
kunstig geskep
het en ook weer
gaan herskep as
Christus op die
wolke kom.*

HOOFSTUK

9 Tegnologiese wetenskappe

Doelwitte

Die Here gee aan die mens opdrag om die aarde te bewoon, bewerk en bewaar. Die mens moet sy verstand en energie gebruik om die moontlikhede wat God in die natuur daargestel het te ontgin. In vakke soos Tegnologie of Rekenaartoevoegingstechnologie (RTT) en ander praktiese vakke moet leerlinge leer wat dit beteken om God en hulle naaste deur die gebruik van tegnologie te dien.

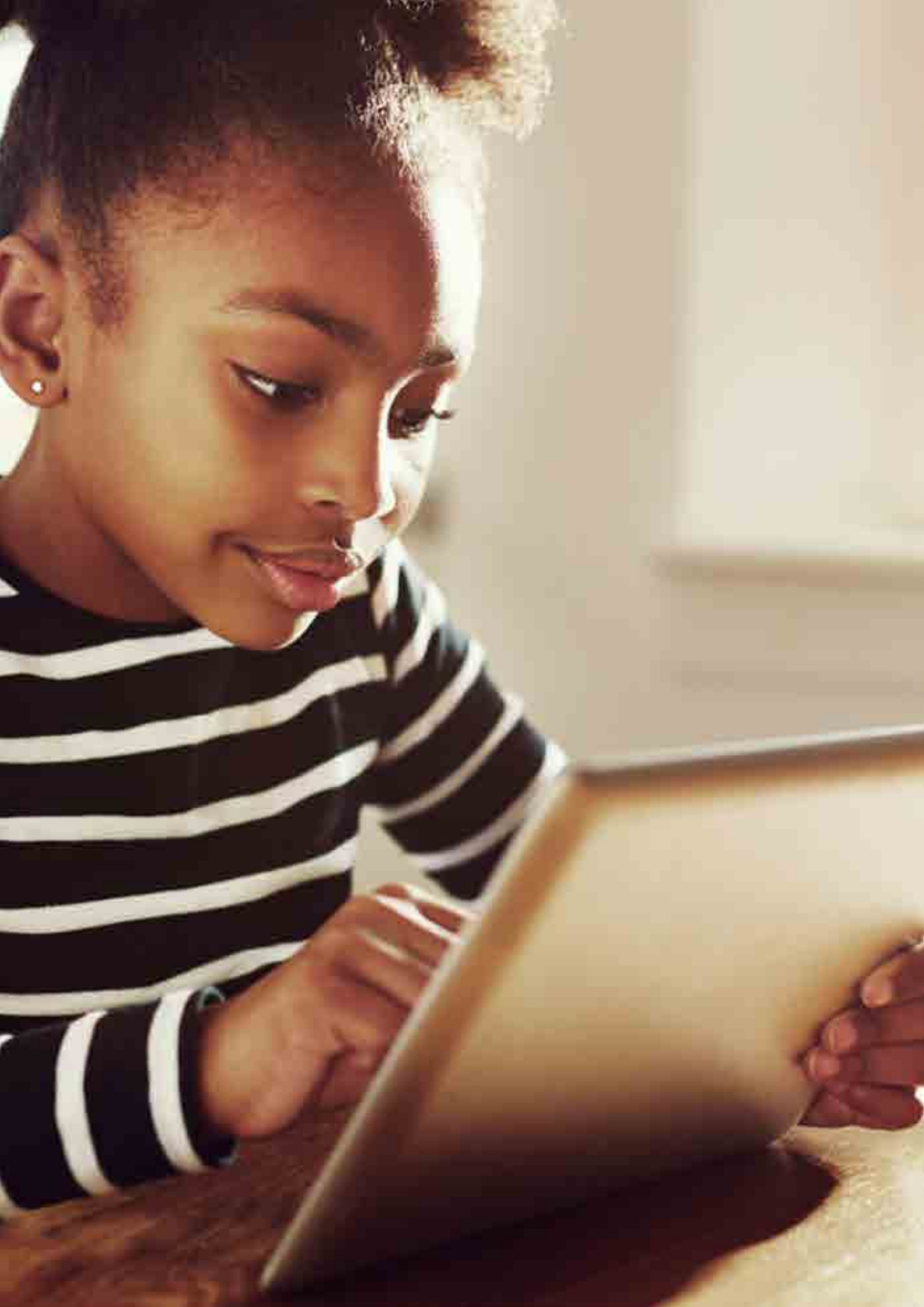

Die invloed van tegnologie op ons samelewing

Tegnologie speel ongetwyfeld 'n sleutelrol in ons samelewing.

Let byvoorbeeld op die geskarrel wat dit afgee as daar 'n kragonderbreking is. Die meeste leerlinge kan hulleself ook nie 'n lewe sonder 'n selfoon of tabletrekenaar indink nie. In baie gevalle steun die mens nie net swaar op tegnologie nie, maar het selfs daarvan afhanklik geword. Vir elke gelowige onderwyser wat tegnologiese vakke aanbied, is dit 'n groot uitdaging om aan sy leerlinge die regte leiding in hierdie verband te gee. Om dit te kan doen, moet jy self eers normatief besin oor die positiewe en negatiewe invloed van tegnologiese ontwikkelinge op ons samelewing. Dit geld ook vir die leerlinge in jou klas wat van jongs af moet leer om krities met tegnologie om te gaan.

Die klem wat sedert die 16de eeu al meer op tegnologie geplaas word, hang ten nouste saam met die bloeitydperk van die Christendom in Europa. Die Reformasie het gelowiges opnuut laat besin oor hulle kultuuroopdrag om God ook in sy skepping te dien. Roepingsgedrewe gelowiges het moeite gedoen om God se skepping tot sy eer te bewerk. Met die uitvinding van die drukpers deur Gutenberg (1400-1468) kon duisende Bybels byvoorbeeld later gedruk word, iets wat vroeër nie moontlik was nie. Die uitvinding van die kompas het weer handel- en sendingreise na die uithoeke van die aarde vergemaklik. Dieselfde gesindheid moet steeds in elke gelowige leef. Hoe gebruik jy as onderwyser die tegnologie tot jou beskikking om die Here, ook in die onderrig wat jy gee, te dien? Leer jy jou leerlinge om roepingsgetrou met tegnologie om te gaan? Onderwysers wat moeite doen met die normatiewe vorming van hulle leerlinge sal gereeld met hulle leerlinge gesels oor hoe hulle hulle tegnologiese vermoëns, tot eer van God en in diens van hulle naaste, kan aanwend.

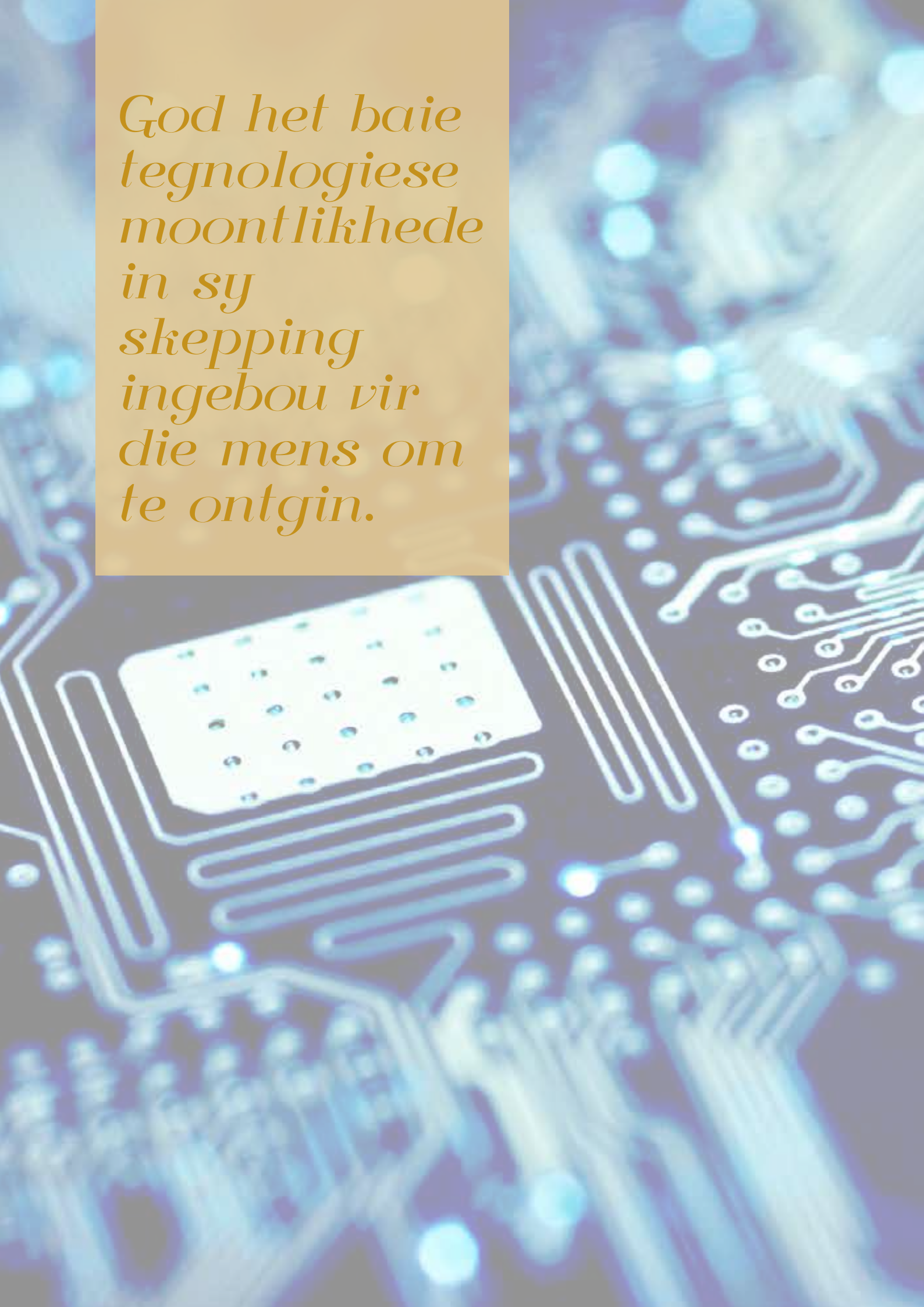

Tegnologie as genadegawe

Die Here beskik dit in sy veelvuldige wysheid dat daar baie tegnologiese moontlikhede in sy skepping ingebou word vir die mens om te ontgin. Geen mens kan uit niks iets soos elektrisiteit skep nie, maar die mens kan wel ontdek dat daar iets soos elektrisiteit is en planne bedink hoe om dit op te wek. Die mens ontvang verder die vermoë om elektriese apparate te bou wat hom kan help om sy take te verrig. 'n Gelowige onderwyser kan gerus per geleentheid sy leerlinge daarop attent maak dat ons die hand van die Here agter al hierdie menslike uitvindings sien. Dit is Hy wat die koper, yster en elektrisiteit geskep het om apparate mee te vervaardig. Só maak Hy dit vir ons moontlik om oonde, yskaste en mengers in die verbruikerstudieklas te kan gebruik. Wees egter versigtig dat sulke opmerkings nie in sedelessies ontaard wat leerlinge eerder afsit as opbou nie.

God verskaf nie net die middele aan die mens om sy skepping te deurvors en te benut nie, Hy gee ook die opdrag (en daarmee saam die mandaat) om dit te doen. In die begin skep God 'n tuin vir die mens om in te woon, maar as Jesus Christus weer kom, vestig Hy 'n nuwe stad op aarde. Deur tegnologie kan iets van die ewige Godstad nou reeds manifesteer. Nie alle persone wend tegnologie op so 'n wyse aan dat dit help bou aan God se koninkryk nie. Kerntegnologie is 'n wonderlike uitvinding as dit reg gebruik word, maar 'n atoombom kan duisende mense se lewens in 'n oogwink verwoes. Daarom moet leerlinge reeds op skool leer om hom- of haarself voortdurend die vraag af te vra of die tegnologie waarmee hy of sy besig is, goed of sleg is en goed of sleg benut word. Help die rekenaarprogram wat 'n leerling in die "CAT-klas" geskryf het aan die bou van God se koninkryk, of breek dit eerder sy ryk af?

*God het baie
tegnologiese
moontlikhede
in sy
skepping
ingebou vir
die mens om
te ontgin.*

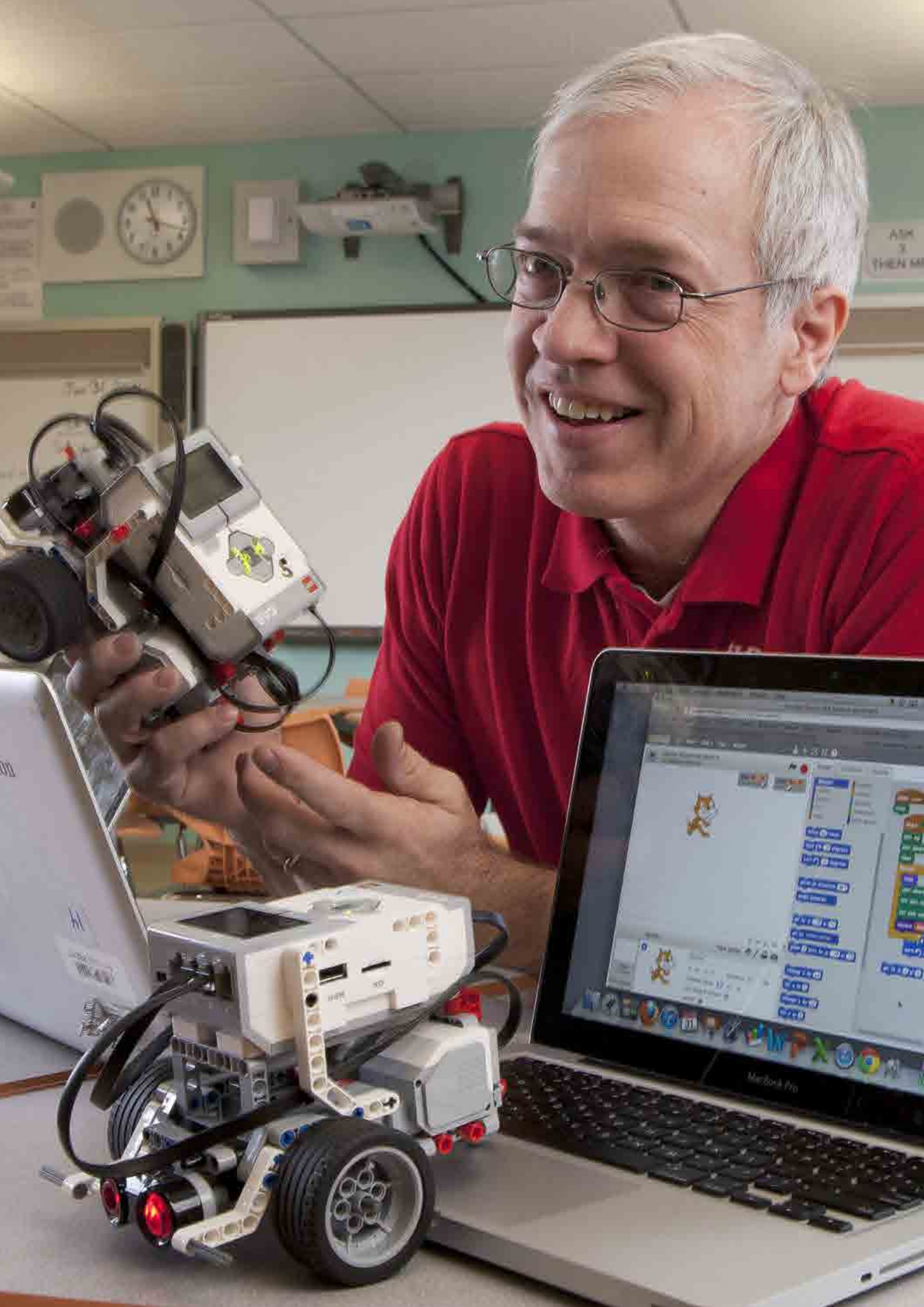
As tegnologie op die regte wyse ingespan word, vergroot dit die mens se vermoë om dinge te doen geweldig. Op so 'n wyse gee God aan die mens die vermoë om sy beperkings aan te vul. Dit stel die mens in staat om fisiese grense te oorkom of nuwe hoogtes te bereik. Hierin lê 'n groot gevaar opgesluit. Reeds by die toring van Babel sien ons dat veral mense wat vinnig tegnologiese vooruitgang maak, dink dat hulle God nie meer nodig het nie. Dieselfde kan vandag ook met ons en ons leerlinge gebeur. RTT kan leerlinge byvoorbeeld laat glo dat rekenaarprogrammatuur nie net alles moontlik maak nie, maar ook bepaal wat moet gebeur. Sulke leerlinge stel nie meer hulle vertroue op die Here nie, maar vertrou eerder op die mens se tegnologiese vermoëns. Waarsku jy jou leerlinge daarteen dat dit dwaas is om op iets anders as God te vertrou?

Sake van belang in die aanbieding van Tegnologie

'n Eenvoudige oordeel oor tegnologiese ontwikkeling is gewoonlik baie moeilik. Die onderwyser wat Motorwerktuigkunde aanbied, kan byvoorbeeld nie net die voordele van motors aan sy leerlinge onderrig nie. Hy moet ook uitwys dat motorongelukke jaarliks vir duisende persone se dood verantwoordelik is en dat motors se uitlaatgasse lugbesoedeling veroorsaak. Soortgelyke voorbeelde vind ons in elke vakgebied. Mediese tegnologie verlig duisende persone se lyding, maar dra weer by tot bevolkingsgroei wat ander ellende meebring. Laerskoolleerlinge moet reeds van jongs af in Tegnologie begin leer om etiese vraagstukke oor vooruitgang op 'n gebalanseerde manier te beoordeel. As 'n ouer leerling weer oor die voor- en nadele van 'n saak redeneer, skep dit by hulle 'n bewussyn dat nie alle "vooruitgang" noodwendig net goeie gevolge inhou nie. Leerlinge kom op so 'n wyse tot die besef dat hulle ook na die belange van die natuur en hulle naaste moet omsien as nuwe tegnologie ontwikkel word.

Aangesien tegnologiese uitvindings op menslike denke en handeling berus is dit feilbaar. 'n Landbouwetenskaponderwyser moet sy leerlinge daarop wys dat selfs die mees moderne toerusting 'n boer in die steek kan laat. Verder is tegnologiese kreatiwiteit beperk tot die mens se vermoë om moontlikhede in te sien wat hy kan gebruik. Sonde verduister die mens se verstand in so 'n mate dat sy tegnologiese uitvindings slegs beperkte oplossings kan bied. Die handwerkonderwyser kan byvoorbeeld sy leerlinge wys op die onvermoë van handwerkgereedskap om nie onnodig materiaal te vermors in die vervaardiging van meubels nie. Deur per geleentheid hierdie en ander soortgelyke aspekte met die leerlinge in jou klas te bespreek, maak jy jou leerlinge daarvan bewus dat tegnologie nooit 'n doel opsigself mag word nie. Tegnologie is en bly 'n middel wat God aan die mens gee om Hom mee te dien.

Omgang met tegnologie

Die wyse waarop jy as onderwyser self met tegnologie omgaan is ewe belangrik. Hier moet daar veral teen die volgende twee uitwasse gewaak word:

- Onderwysers wat tegnologiese vooruitgang misken, berokken in die reël nie net hulle leerlinge skade nie, maar misken ook daardeur hulle kultuuroopdrag om die aarde te bewoon, bewerk en bewaak. Ver al Tegnologie-onderwysers het daarom 'n roeping om hulle te bly vergewis van die nutste ontwikkelings in hulle vakgebied. 'n Ingenieursgrafika en -ontwerp (IGO)-onderwyser kan nie voortgaan om in sy of haar klas soos tien jaar gelede klas te gee nie. Deur hulle leerlinge aan nuwe programmatuur bekend te stel, rus hulle eerder die leerlinge toe om voluit hulle roeping in die wêreld uit te leef.
- 'n Onderwyser wat tegnologie verabsoluteer, is net so verkeerd. Leerlinge moet weet dat tegnologie beslis nie die antwoord op alle lewensvrae bied nie. Daarmee saam beskik tegnologie, as dit nie korrek aangewend word nie, oor die vermoë om 'n persoon in gemaksg te laat verval. In sulke gevalle word die mens lui aangesien hy verwag dat tegnologiese hulpmiddels sy werk namens hom moet verrig. Dit is soms nodig dat leerlinge per geleentheid sekere werk sonder tegnologiese hulpmiddels moet verrig. 'n Dogter wat in Verbruikerstudies self bestanddele met die hand moet meng, heg meer waarde aan 'n elektroniese mengapparaat as 'n ander leerling wat nooit die werk verrig het nie.

Dit is belangrik om te besef dat leerlinge, al besef hulle dit nie eers self nie, jou fyn dop hou. 'n Elektronika-onderwyser wat 'n apparaat onnodig laat rond lê of dit onrespekvol hanteer, moet nie verbaas wees as leerlinge op 'n soortgelyke wyse 'n ander apparaat hanteer nie. Daarteenoor sal 'n onderwyser wat as 'n goeie rentmeester optree 'n mooi voorbeeld stel hoe om met tegnologie om te gaan. Sulke onderwysers hanteer nie net aparate met die nodige respek nie, maar kan ook die volle gebruikswaarde daarvan geniet. Hy of sy weet immers dit vorm deel van die Here se ontplooiing van sy raadsplan.

Aktiwiteit

Dink krities na oor hoe jy as onderwyser met tegnologie omgaan. Waarop kan jy moontlik verbeter?

- Hanteer jy tegnologie met die nodige agting?
- Gesels jy genoeg met jou leerlinge oor die korrekte gebruik van tegnologie?
- Skep jy die geleentheid vir jou leerlinge om ook tegnologie van uit 'n normatiewe lewens- en wêreldbeskouing te beoordeel?

*God gee aan
die mens die
vermoë om sy
beperkings aan
te vul deur die
inspanning van
tegnologie. Dit
moet egter op
die regte wyse
gebruik word.*

HOOFSTUK

10 Lewens- oriëntering

Doelwitte

Lewensoriëntering handel oor hoe leerlinge hulle lewens moet inrig of oriënteer. Leerlinge moet leer om met hulle hart, siel en verstand God en hulle naaste lief te hê en te dien.

Verskillende benaderings tot Lewensoriëntering

Onderwysers se siening oor die mens en hoe om die lewe te rig, is uiteenlopend. Sommige onderwysers sien die mens as 'n intelligente dier. Net soos diere het die mens tog 'n liggaam wat allerhande noodsaaklike funksies verrig. Hulle glo dat mense deur die eeue heen (deur evolusie) net verder as ander diere ontwikkel het. Enige persoon het mos dierlike drange (lewe, voedsel, voortplanting) wat bepaal hoe hy of sy sal optree? Onderwysers wat leerlinge so sien en dienooreenkomstig behandel, moet nie verbaas wees as 'n leerling soos 'n dier optree nie. Sulke leerlinge het immers nooit op skool geleer om hulle lewens volgens norme en waardes te rig nie.

Ander onderwysers vergoddelik weer die mens. Leerlinge, glo hulle, is met die regte hulp en leiding tot alles in staat. Alles wat by die skool plaasvind, draai rondom die leerlinge en hulle behoeftes. Tug is taboe en onderwysers onderrig nie meer vasstaande waarhede nie, maar tree net as fasiliteerders op wat die leerlinge help om hulle volle potensiaal te ontwikkel. Leerlinge kan self besluit wat reg en verkeerd is en het daarom nie norme en waardes nodig om hulle lewens te rig nie.

Die Woord van die Here leer jou om anders na die leerlinge in jou klas te kyk. In die vak Lewensoriëntering moet leerlinge leer dat dit die Here is wat aan hulle sekere gawes en talente gee. Leerlinge moet leer om nie verwaand te wees oor die gawes en talente wat hulle ontvang het nie. Die Here gee aan elkeen watter gawe Hy wil. Daarom kan almal nooit ewe goed presteer nie. Dit hoef ook nie. Die leerlinge moet gereeld hoor dat die hoeveelheid talente wat hulle ontvang het nie belangrik is nie, maar wel wat hulle met hulle talente doen. Gesels met die leerlinge afsonderlik en met die klas as geheel oor hoe hulle hulle talente gebruik. Leer hulle wat dit in praktyk beteken om die talente en gawes in diens van God en hulle naaste aan te wend.

A close-up photograph of a man with short hair, wearing a red, white, and blue plaid button-down shirt. He is looking down intently at an open book held in his hands. The background is softly blurred, suggesting an outdoor setting with natural light. A semi-transparent yellow rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing text in a gold-colored serif font.

*‘n Gelowige
onderwyser
help
leerlinge
om hulle
lewe op
God te rig.*

Bybelse vertrekpunt vir die aanbieding van Lewensoriëntering

Enige persoon, oud of jonk, kan net regtig gelukkig wees as hulle lewe sin en betekenis het. Geld, vriende of status bied nie ware geluk nie. 'n Persoon se lewe kan net sin en betekenis hê as Bybelse norme en waardes die rigting van hulle lewe bepaal. Daarom roep koning Dawid kinders in die psalms op om hulle lewenspad suiwer te hou volgens die Woord. Die norme en waardes wat 'n mens in die Bybel vind verander nooit nie. Hulle geld te alle tye, aangesien hulle nie deur 'n mens nie, maar deur God self gegee is. Lewensoriëntering wil leerlinge help om hulle lewens reg volgens hierdie norme en waardes in te rig of te oriënteer.

Die Woord leer ons in die eerste plek om God bo alles lief te hê. Ons moet aan Hom gehoorsaam wees en doen wat reg is. Dit is net so belangrik om die mense rondom ons lief te hê soos onself. Leerlinge wat hulle lewe reg oriënteer, sal in die eerste plek op die regte wyse na hulleself kyk en besef dat hulle sondig en daarom vol gebreke is, maar God het hulle ook van sonde vrygekoop, en dat hulle nou as verlose mense kan lewe en steeds teen hulle sondige aard kan stry. 'n Leerling wat dit besef, sal nie ander leerlinge skade berokken nie. Hy of sy hanteer ander persone, maar ook die omgewing waarbinne hy of sy leef, met liefde.

'n Lewensoriëntering-onderwyser mag hierdie waarhede nie bloot teoreties aan sy leerlinge onderrig nie. Die leerlinge kan in jou as onderwyser se oë sien of jy self glo dat God en sy Woord jou lewe rig en of jy jou eie lewe daarvolgens inrig of nie. Dit help niks jy verwag van jou leerlinge om hulle vertroue op die Here te stel nie, maar jyself leef of daar nie 'n God is nie. Die voorbeeld wat jy stel tel meer as al jou woorde van vermaning of bemoediging. Slegs as leerlinge sien dat jy self uit die geloof lewe, dra jou woorde gewig. Doen gereeld selfondersoek om te sien waar jy tekortskiet en bid die Here om aan jou die krag en wysheid te gee dat jou optrede tot voorbeeld vir jou leerlinge sal strek.

Die hoofterreine van Lewensoriëntering

'n Mens se lewe bestaan uit soveel fasette dat jy nooit in Lewensoriëntering alles sal kan bestudeer nie. Die volgende is maar enkele voorbeelde van sake uit die kurrikulum en assesseringverklaring wat jy met jou leerlinge moet bespreek:

- **Persoonlike en sosiale welsyn: selfontwikkeling:**

Baie klem word in die komponent geplaas op die ontwikkeling van die leerlinge se gevoelslewe en verstand. Aspekte soos effektiewe studiemetodes, die hantering van stres en selfgeldende optrede staan sentraal in die kurrikulum. Bring die volgende punte onder die leerlinge se aandag:

- Die Here roep elke persoon om in sy koninkryk diensbaar te wees. Leerlinge moet uitklaar hoe hulle die gawes en talente wat hulle van God ontvang het, in sy diens kan aanwend.
- Dit is dwaas om op jou eie insig of vermoëns te vertrou. 'n Goeie selfbeeld kan in 'n oomblik vernietig word. Plaas eerder jou vertrou op die Here aan wie alle mag in die hemel en op aarde gegee is.
- Naasteliefde impliseer dat jy ander persone se belange bo jou eie stel. Dit vind ondermeer prakties vergestaltung in die wyse waarop jy met bejaardes, siekes, maats en ander persone in die gemeenskap omgaan.

- **Persoonlike en sosiale welsyn: gesondheid en omgewingskwessies:**

Hierdie komponent van Lewensoriëntering handel oor hoe leerlinge hulleself moet handhaaf in 'n samelewing vol gebreke en tekorte. Aspekte soos veiligheid in en om die huis, die invloed van oordraagbare siektes op ons gemeenskap, en omgewingskwessies word behandel. Bring die volgende punte onder die leerlinge se aandag:

- 'n Goeie gesondheid is 'n gawe van die Here waarmee elke persoon met groot verantwoordelikheid moet omgaan. Gebruik jy jou lewenskrag om God en jou naaste te dien of dien jy jouself?
- Die Here leer ons in die "Onse Vader" om te bid vir ons daaglikse brood. Die voedsel en alle ander dinge wat ons daaglik benodig, kom uit sy Vaderhand.
- Die Here gee in die paradys aan die mens die opdrag om nie net die aarde te bewoon nie, maar dit ook te bewerk en te bewaar. Hoe lyk ontwikkeling as dit tot Gods eer geskied?

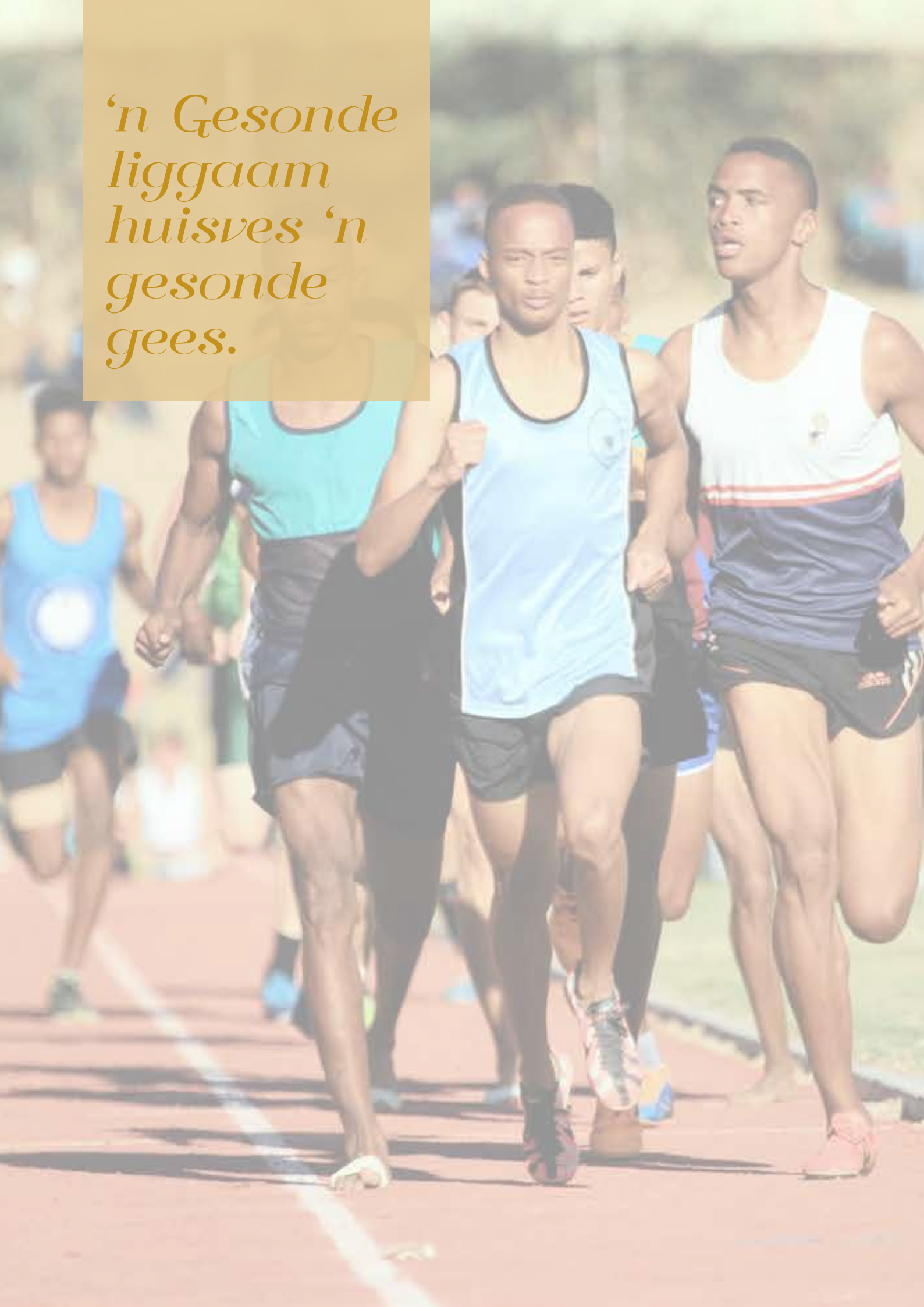

- **Persoonlike en sosiale welsyn: sosiale verantwoordelikheid in die gemeenskap:**

Leerlinge se verantwoordelikheid teenoor hulle naaste en die wêreld waarbinne hulle leef word in hierdie komponent behandel. Aspekte soos groepsdruk, mishandeling en goeie kommunikasievaardighede word bespreek. Enkele aspekte wat onderwysers onder leerlinge se aandag moet bring, is die volgende:

- Die Bybel en nie die land se Grondwet nie, moet dien as rigsgoer waarvolgens jy jou persoonlike lewe, sowel as die samelewing, orden.
- Jy mag lief wees vir jou eie kultuurgoedere as dit 'n gawe van God is. In die praktyk moet jy dit wat jou eie is tot eer van God heilig en jou daarvan weerhou om op die kultuurgoedere van ander groepe neer te sien.
- In Suid-Afrika is daar 'n groot verskeidenheid van gelowe. Al hierdie gelowe dien nie dieselfde God net op verskillende wyses nie. Net deur Jesus Christus kan ons tot die Vader nader. Ons mag niemand dwing om Hom te dien nie, maar moet wel aan almal die evangelie verkondig.

*‘n Gesonde
liggaam
huisves ‘n
gesonde
gees.*

- **Liggaamlike Opvoeding:**

Hierdie komponent fokus op die liggaam en hoe leerlinge dit tot eer van God en tot voordeel van hulle naaste kan aanwend. 'n Gesonde leefstyl en die liggaamlike ontwikkeling wat leerlinge ervaar word bespreek. Bring die volgende punte onder die leerlinge se aandag:

- Die Here red nie net gelowiges se siele nie, maar ook hulle liggame. Beide die siel en liggaam is vir Hom belangrik.
- Jou liggaam is 'n tempel waarin die Heilige Gees woon. Daarom mag jy dit nie onheilig deur 'n seksueel losbandige lewe te leef of om verslawingsmiddels te gebruik nie.
- 'n Oordrewe klem op voorkoms (deur 'n dieet of liggaamsbou) moet as onbybels afgewys word. Leerlinge moet hulle liggame voed en beskerm, maar ook tevrede wees met die liggaam wat hulle ontvang het.

Aktiwiteit

Stel 'n lys van onderwerpe saam wat jy tydens die Lewensoriënteringperiodes met die leerlinge sal wil bespreek.

Die norme en waardes wat ons in die Bybel vind, verander nooit nie. Hulle geld te alle tye, aangesien hulle nie deur 'n mens nie, maar deur God self gegee is. Leerlinge moet leer om hulle lewens reg volgens hierdie norme en waardes in te rig of te oriënteer.

OUTEURPROFIEL

Pieter Bisschoff kom uit 'n onderwysfamilie, het aan die eertydse Potchefstroomse Onderwyskollege en Unisa studeer (HOD, BA en Hons) en was daarna vir 23 jaar onderwyser waarvan 15 jaar as skoolhoof by die Gereformeerde Skool Dirk Postma in Pretoria. Ook was hy oprigter en uitvoerende hoof van die Akademie Reformatoriese Onderwys en Studies (Aros) in 2005, 'n private Christelike onderwyserskollege in Pretoria. Tans is hy bestuurshoof: onderwys van Mukhanyo Theological College, waar hy gemoeid is met Christelike onderwys.

Rob van der Kooy het aan die Universiteit van Pretoria studeer (BA, Hons en MA (Ontwikkelingsekonomie)). Hy was 'n finansiële joernalis, ontwikkelingsekonoom en publiseerder, en vir meer as 20 jaar by Christelike onderwys betrokke, eers as (deeltydse) voorsitter van die bestuur en daarna as (voltydse) direkteur van die Gereformeerde Skool Dirk Postma, asook medestigter en direkteur van Aros. Sedert sy aftrede is hy deelydys by Mukhanyo Theological College, veral die onderwysbeen, betrokke.

CHRISTELIKE ONDERWYS

Vakbenaderings vir hoër-
en laerskoolonderwysers

Gaan Christelike onderwys voortbestaan in Suid-Afrikaanse skole?

Wroegings met hierdie vraag vind plaas in die media, in die houe en onder ouers en onderwysers. As 'n gelowige onderwyser is daar 'n goeie kans dat jy self al aan hierdie vraag gedink het in jou eie klas. Nietemin, die antwoord hierop is eenvoudig: solank jy as onderwyser jou lesse vanuit 'n Christelike perspektief aanbied sal Christelike onderwys in Suid-Afrikaanse skole bly voortbestaan.

Christelike onderwys: Vakbenaderings vir hoër- en laerskoolonderwysers bied gelowige onderwysers 'n raamwerk vir 'n Christelike perspektief op alle vakgebiede wat tans deel vorm van die kurrikulum van Suid-Afrikaanse hoër- en laerskole. Die boek is geskryf deur outeurs met eerstepandse ondervinding van onderwys in 'n Christelike milieu en bied raad ten opsigte van die Christelike benadering tot alle skoolvakke.

Waar die wêreld probeer om vir leerders te leer om hulle skoolvakke van hulle geloofslawe te skei, moedig die boek jou as 'n gelowige onderwyser aan om jou benadering, asook die van jou leerlinge, te rig op God.

Laai
hierdie boek
GRATIS
af by ...

www.christelikemedia.org

